ÇALIŞMALARIMIZ

Dil - Edebiyat :

1 — Lozan Zaferi günü : 24 Temmuz Lozan zaferi bayramı Evimiz tarafından Cumhuriyet okulu salonunda yapılan güzel bir törenle kutlanmış, bu törende Başöğretmen Bay Ali Rıza Yavsı tarafından günün önemi ve değerini belirten bir konuşma yapılmıştır.

2 — Evimiz salonunda İngiliz kültür heyeti tarafından « Kuyruklu yıldızlar ve meteorlar » konulu bir konferans verilmiştir.

3 — 26 Eylül Dil bayramı kutlanmıştır.

4 — 18 Ekim cuma günü akşamı salonumuzda Fındık tarım satış kooperatifleri umum müdürü Bay Şakir Turali tarafından " kooperatifcilik " konusunda bir konferans verilmiş, sonunda güzel san'atlar kolumuz üyeleri tarafından halk türküleri çalınmış, söylenmiş ve yersel oyunlar oynanmıştır.

5 — 10 Kasım 1946 pazar, büyük matem günümüzde Atatürk ihtifali yapılmıştır. Yapılan bu hüzünlü toplantıda Halkevimiz Başkanı Bay Suat Akgün, Ebedî Şefin hayatını anlatmış, veciz bir dille, onun büyüklüğünü ölmezliğini bir kere daha belirtmiştir.

Bay Saffet Tunay İnönünün millete beyannamesi okuduktan sonra bandonun çaldığı matem marşıyla Cumhuriyet alanına gidilmiş, Evimiz adına da bir çelenk konmuştur.

6 — 9 Kasım Cumartesi akşamı yapılmak üzere b i r " Türk edebiyatı gecesi " hazırlanmaktadır.

Güzel San'atlar :

1 — İngiliz Kültür heyeti tarafından bir (4-17) yaş arasındaki İngiliz çocukları resim sergisi açılmıştır. Sergi dört gün açık kalmış ve 1500 kişi tarafından görülmüştür,

Ayrıca bu arada İngilterede eğitim ve öğretimin amaçları konulu 2 konferans verilmiştir.

2 — Müzik kolumuz yapılan tören ve toplantılara iştirak etmiştir.

Sosyal yardım :

Köycülük koluyla birlikte köylere gidilerek hastalar muayene edilmiş ve ilâç dağıtılmıştır.

2 — Beş vatandaşa 25 liralık para yardımı yapılmıştır.

Spor :

5-Kasım (Kurban bayramının ikinci günü) spor kolumuzun tertip ettiği Halkevi futbol takımıyla Akın gençlik kulübü futbol takımı arasında bir maç yapılmıştır.

Kütüphane :

Yeniden 150 eser gelmiş kütüphanemizden 800 vatandaş faydalanmıştır.

Sayı : 41-42
Cilt : IV

Yazı İşlerini İdare Eden
ALİ AVNİ ÖNEŞ

15 - Kasım
1946

A K S U

GİRESUN VE ÇEVRESİ HALKEVLERİNİN DERGİSİ

Konuşma

NİÇİN GECİKTİK

AKSU'nun aziz okuyucuları,

Dergimizi uzun sayılabilecek bir bekleyiş sonunda elinize almış bulunuyorsunuz. Bekleyiş diyorum. Çünkü AKSU'nun sevildiğine, arandığına, beklendiğine inanıyoruz. Çünkü 13 yıldır kısa uzun bazı fasılalarla yayınlanan Aksu'nun her duraklamasında; çıkışını candan özliyenler bulunduğunu biliyoruz.

Gecikmelerimizin hiçbiri sebepsiz değildir. Yapacağımız her atılışta sayısız engellerle savaşmak zorunda bulunuyoruz. Yürüyüşümüze bazan mola veriyorsak bu daha iyi, daha sağlam daha ileri adımlar atmak içindir. AKSU'yu bazı taşra dergilerinin kılişeleşmiş şekline benzetmiye, cansız, renksiz bir yüzle çıkarmaya gönlümüz asla razı olamaz.

Biz okuyucularımızdan gördüğümüz sevgiye, ilgiye hakkıyla karşılık göstermek amacıyla çalışıyoruz. Fakat bu arada bütün aydın ve okumuş hemşehrilerimizin yardımlarından faydalanmak arzusunda, hatta faydalanmak zorunda bulunduğumuzu söylemeden geçebilir miyiz?

Temmuz ayında yayınlanmış olan kırkıncı sayısından sonra Aksu'yu ancak bu ay iki sayısı birleştirilmiş bir halde yayınlamış bulunuyoruz. Ama öncekilerden daha dolgun, daha olgun ve özlü olarak... Çünkü AKSU her hangi bir dergi değil, bir özeniş bir beğeniş eseridir.

Gelecek sayımızda genç edebiyat neslinin en değerli imzalarını toplıyacağımızı şimdiden müjdeliyoruz.

Ali Avni ÖNEŞ

Sekizinci Matem Yıldönümünde

Yazan : *Hayati TOPALLI*

Büyük Atayı kaybettiğimiz günün sekizinci yıldönümündeyiz. Onsuz geçen yılların gittikçe daha çok derinleştirdiği onulmaz acısıyla bugün her Türk bir defa daha başbaşa kalacak ıztırabını tazeliyecektir!

Bu anış evvelkilere nazaran belki şekilde değil, fakat özde daha derin acıların tecellisine vesile olacaktır. Çünkü muhakemelerimiz gittikçe hissiyatımızın tesirinden çıkmakta ve şuurumuzun ışığında hükme vardırmaktadır. Artık ona, yalnız sevdiği için değil, anladığı için de ağlıyanlardanız.

Milletimizin deha yetiştirmekteki kabiliyet ve cömertliğine bütün samimiyetimizle inanmış olmamıza rağmen, onun, asırlar geçse de, doldurulamıyacak olan taraflarını artık ortada görenlerdeniz.

Ferdî ve içtimaî tesirler asla göze alınmıyarak kendisinde bulunmıya çalışılmış kusurların bile ona yakıştığına inanmak mevkiindeyiz.

O kadar büyüktü ki, noksanları, şahsiyetinin sonsuz zenginliği yanında hüviyet değiştirirdi.

Tanrı; severek, inanarak, güvenerek, yılmıyarak ve öğünmiyerek çalışmanın sırlarını yaratıcı dehasına yardımcı vermek suretile bu büyüklüğü erişilemiyecek dereceye çıkarmıştı.

Hizmet ettiği milleti seviyordu: Bütün kudretiyle " Ne mutlu Türküm diyene„ diye haykırırken halisiyet ve samimiyetin mutlak örneği kadar heykelleşiyordu.

Köksüzlük, çirkinlik, mânâsızlık ve gerilik örneği olmıyan her hangi bir millî an'aneden kendini koparmış değildi. En tatlı saatlerini halk içinde, halkla beraber, halk gibi yaşıyordu.

İnanıyordu: Bu milletin damarlarındaki kanda, tasavvur edilebilen en fena şartlar içinde bile, halâsa ulaştırabilecek kudretin mevcut bulunduğuna inanıyordu, tarih, ondaki bu müşahhas ve kat'i inanç halinin aksini gösterecek bir vak'a bulamıyacaktır.

Güveniyordu: "Benim için en büyük naktai siyanet ve şefaat menbaı milletimin sinesidir.„ demişti. Millî ve müşterek bir yıkılıştan ayrı olarak, şahsî âkibeti endişesiyle en ufak bir tedbir düşünmemiş olduğuna hayat ve muhiti şahittir.

Yılmıyordu: Münekkitleri, hayatında mağlubiyetler arayıp bulsalar bile, mağlubiyetten yıldığına bir misal veremiyeceklerdir.

Ve tarihin bu, öğünmeğe en müstahak adamı öğünmüyordu: "Bütün bu muvaffakiyetler yalnız benim eserim değildir ve olamaz. Bütün bu muvaffakiyetler, milletin tevhidi mesaisi neticesidir. Ben, bu vatana ve millete, ne medyum olduğum vazifeden ne de diğer millettaşlarımdan fazla bir şey yapmış değilim.„ Tarzında konuşacak kadar mütevazi ve mahviyetkârdı.

Muasırlarının hiçbiriyle mukayese edilemiyeceğine şüphe yoktur İnsanlığın (müstesna meziyet) olarak kabul ettiği her hali hayatının sayfalarında bulmak kaabildir.

O kadar çok taraflı bir şahsiyet zenginliğine malikti ki, gelecek nesillere noksansız tanıtılması belki de mümkün olamıyacaktır.

Bu milletin yaşama ve ilerleme gücünün, onu anlıyacak dimağ ve ellerin çokluğu nisbetinde çoğalacağına inananlardanız.

10/Kasım/946 Hayati TOPALLI

Ekonomi Meseleleri

Yazan : *İsmail Hakkı SOYER*

Önceleri bizim (İktisat) ve şimdi ise (Ekonomi) dediğimiz ilmin, milletler arası adı (Ekonomi politik) tir. Klâsik alimler ekonomiyi şöyle tarif ediyorlar :

İnsan; tabiatı icabı olarak aile halinde ve kollektif veya sosyal topluluklar halinde yaşar. İnsan sosyetelerinin esas organizasyonu, kısmen san'at mahsulü ve insan yaratımının veya nizamlaşmasının neticesidir. Bu bu sosyeteler; tabiat kanunlarına göre doğarlar, yaşarlar, şekil değiştirirler veyahut yok olurlar. Yeryüzünde insan denilen yaratığın mukadderatı filozofinin en çapraşık problemlerinden biridir. Fakat denilebilir ki; insanın bu mukadderatı tamamlaması için tabiat kanunlarına uyması zarurî bir keyfiyettir.

Bu kanunların veyahut Monteskiyönün dediği gibi "zarurî münasebetler„ in kavranması ve saptanması (tesbiti) " manevî ve siyasî ilimler „

alanını teşkil ederler. Bu münasebetler kanun yapıcıları ve hükûmetler tarafından tedvin edilen kanunların; tabiat kanunlariyle olan uygunluğuna veya uyuşmazlığına göre netice verirler.

İlim; prensipler üzerine kurulmuş olan bilgilerin heyeti mecmuasına yani; (bütün) üne derler. İnsanın manevî, fikrî ve ayni zamanda maddi varlığıyle alâkadar olan bilgilerin de keza bütününe " manevî ilimler „ adı verilmiştir. İnsanın manevî ve fikrî hüviyetinden başka insanlar arasında emniyeti sağlamak, adaleti tatbik etmek, sahip olduğu mallardan ve emeklerinin mahsulünden faydalanmak ve çeşitli müşterek avantajlar elde etmek için lûzumlu olan ünsiyyet ve genel topluluk vasıtalarından bahseden bilgilerin bütününe de (manevî ve siyasî ilimler) denir ki; madencilik nebatlar ve hayvanlara dair olan (tabiî ilimler) le makine, kimya ve sair bilgileri içine alan (fizikî ilimler) ve aritmetik, cebir, ve jeometriden bahseden (Metamatik bilgiler) bunun temamen aksi ve zıddıdırlar.

Ekonomi Politik; ahlâk, hukuk, tarih, siyasî felsefe, istatistik vesaire; (içtimai ilimler) i veyahut Ogüst Kontun dediği gibi (sosyoloji) yi teşkil eden bilgilerdir ki; sosyete ve sosyetenin unsuru olan insan bu ilmin konusudur.

Bir çok müelliflerin (ekonomi politik) e (sosyal ekonomi) ; endüstri ekonomisi ve hatta amme ekonomisi dedikleri vakidir. Fakat: siyasetle, endüstri teknolojisile, idarecilik ve sair bir takım hayali mezheplerle karıştırılması için buna sadece (ekonomi) adı verilmesi hususunda hemen hemen bir ittifak vardır. Memleketimizde önceleri (iktisat) deyimi kullanılıyordu. Bugün ise milletler arası bir kelime halini almış olan Ekonomi sözü yerleşmiştir. Ve ekonomi ilmi; üç çeyrek asır evvel Ahmet Mithat efendi merhumun dediği gibi; bir masal telâkki edilmek âkibetinden kurtulmuştur.

Ekonomi ilminin, daha kestirme olarak içine aldığı bilgiler, bilhassa insan sosyetesinin fiziyolojisi; teşkilâtlanması. idaresi, insanların umumî ve hususî ihtiyaçları, bu ihtiyaçların tatmini, çalışma nizamında sosyal bünyeye arız olan hastalıklarla bunların sebepleri ve çareleridir.

İnsanın ihtiyaçları: Birincisi maddî ikincisi de manevî ve fikrî olmak üzere iki türlüdür. Ruso (Diskur)nam eserinde diyor ki ; "Ruhun da vücut gibi ihtiyaçları vardır.„ Volter, "Ruh, söndürülmemesi icabeden bir ateştir„ diyor. Bunlardan çıkan netice şudur ki; ekonomik meselelerin halledilmesi için insan zümrelerinin kabiliyetlerine ihtiyaçlarına ve temayüllerine nufuz etmek lâzımdır.

İhtiyaçlarımızla maddî ve manevî hazlarımızı tatmin eden bütün vasıtalar; (servet) i teşkil ederler. Servet umumî olarak; emekle, tabiatın yardımiyle ve insan san'atını teşkil eden muhtelif vasıtalarla elde edilir.

Şu halde ekonomiyi; insan emeğinin veyahut san'atının umumî ve tabiî kanunlarının ilmidir, veyahut : "Servetin teşekkülü, tevzii ve taksimi ve istihlâkidir.„ Şeklinde tarif etmek lâzımdır. Yani ekonomi, öyle bir ilimdir ki; gayesi, servetin nasıl istihlâk edildiğini ve nasıl daha tabiî ve daha fâydalı ve adaletli bir şekilde istihsali, taksimi ve bunun ferd ve cemiyet menfaatına olarak nasıl kullanılması lâzım geldiğini öğretir.

Bu tarifler "Servet ilmi„ şeklinde hülâsa edilmiştir ki birşok ihtilâtlara yol açılmıştır.

Bundan başka denebilir ki; Ekonomi Politiğin vazifesi; menfaatların kanunlarını veyahut tabiî, zarurî ve ahenkli munasebetlerini tesbit etmekten ibarettir. Yani:

Birincisi; onu alâkadar eden kanunları bulmak ve göstermek için servetlerin; istihsali, tevzii ve istihlâki

Gece Şarkısı

Gün biter.
Unutulmuş şarkılar taşıyarak ;
Yıldızlar misafir gelir denize,
Rüzgâr birşeyler mırıldanır, buğulu, ıslak.

Havalandırır eteklerini karanlığın
Durgun denizde bir gemici fenerî.
Şimdi yorgun balıkçılarla doludur,
Rıhtım meyhaneleri...

Ve ben, yaz geceleri delisi,
İsterim bu güzel zaman geçmesin,
Yalvarırım «Uyu bahçelerin kollarında,
Ey gece yıldızlarının başı için...»

Naci KALPAKÇIOĞLU

hadiselerini mütalaa ve tarif etmektedir. Fakat bu hadiseleri daha umumi bir karekterde tutmak ve meselâ muhtelif istihsal ameliyelerinin teferruat noktalarına girmemek lâzımdır.

İkincisi: Milletlerin ahlâk ve âdetlerini, fikir ve temayüllerini hülâsa; bu hadiseler üzerinde mühim bir tesir icra edebilecek, istıhsalin bolluğuna, âdilâne bir taksim ve tevziine istihlâkin; ilmî ve ileriyi görür bir zihniyetle sevk ve idare edilmesine fayda veya zarar verecek fenomenleri göstermektir.

Hangi tarif formülü kabul edilirse edilsin; servet kelimesinden anlıyacağımız mana; emek, sosyal teşkilâtlanma, adalet, refah ve refahın doğurduğu moralite ve ahlâktır.

İlim kurulalıdanberi bu maksad ve gaye; Adam Smitle beraber bütün iktisatçılar tarafından benimsenmiştir. Bununla beraber meselâ; Bastiya gibi bazıları, iktisadi kanunlarda âhenk nazariyesini ortaya atmışlardır. Bugün Koordinasyon dediğiniz şey budur.

Gerçi umumî âhenk ve menfaatların tesanüdü nazariyesi bütün kitaplarda yer almıştır. Fakat bir takım menfaatlar vardır ki ; aralarında tabiî ve zarurî bir çatışma mevcuttur.

İ. Hakkı Soyer

Yaylâmın Dağları

Kulak verin köylünüzün sözüne
Eylesin methini size dağların
Köroğlu yurduna (1) Oda düzüne
Düştü muhabbeti bize dağların.

Ahıl baba (2) ucu göğe uzanır
Yamaçları çiçeklerle bezenir
Duduyayı (3) kokmak için özenir
Çiçeklerle çamlar süsü dağların

Bahar gelip yeşil renge girince
Yaylâlarda yaşayınız serince
Tekkeliler (4) muradına erince
Cennet dense gerek benim dağlarım

Hiç hali değildir boradan kıştan
Gitmez dumanları bir zaman baştan
Suyu bile tatlı ekmekten aştan
Tanrıya uzanır başı dağların

Türkmen yurdu (5) sivriliyor yerinde
Parça parça karlar vardır serinde
Bu karlarda erir günün birinde
Kayaları döner toza dağların

Kimisinin gümüş sular gözünden
Kimisinin ırmak iner özünden
Belleyiniz Osman Tan'ın sözünden (6)
Çoktur yararlığı bize dağların.

Ali Osman Tan

(1) Tirebolunun Tekke köyü yaylâsı
(2) Tekke köyü yaylâsı Alçakbelin en yüksek dağı 3500 metre yüksekliğinde, eski örf ve âdete göre bir ziyaret yeri; hiç karı eksik değildir.
(3) Yaylâda sarı renkli kokusu güzel bir çiçek.
(4) Tirebolunun Tekke köyü.
(5) Tirebolunun tekke köyü yaylası dağı.
(6) Tirebolunun Tekke köyü halkından bir J. Gd. erbaşı

Kan ve Sevgi (1)

Yazan : R. C. KUMRAL

Bir Tirebolu çocuğu olan Behzad Sinopluoğlunun bu romanını Tirebolu'da okuduk: Yirmi yaşında Büyük Harbe, giren İstiklâl Savaşına da katılan bir Türk subayının - o zamanki deyimle zabitinin - mütareke sıralarında İstanbulda başlıyan ve Anadoluda devam eden aşkının hikâyesi, bizim neslimiz için olduğa kadar gelecek nesiller için de çekici bir konudur.

Eserin baş tarafları bize daha çekici geldi. Nida şeklindeki cümlelerde muvaffak olduğunu gördük. Bununla beraber, acele yazılmış bir roman karşısında olduğumuz zannından kendimizi alamadık. Hele romanın entrika ağları, bize göre pek seyrek ve gevşek örülmüştür. Bu dolapları çeviren KATİNA - eserin kahramanı NECDET'in ilk göz ağrısı - adeta iğreti denecek kadar kapalı bırakılmıştır. Anne SENİHA hanım tipinde romancının muvaffak olduğunu çekinmeden söyliyebiliriz.

Roman hakkında genel mütalâamız şudur: Eserde bir roman havasından çok bir büyük hikâye havası esmektedir.

Doğrusu ya, dört sene harbe gittikten sonra, hem de Harbiyenin son sınıfından cepheye alınan Necdetin bir mülâzımı evvel olarak İstanbula dönmesine gönlümüz razı olmadı. Kendisini İstanbulda yüzbaşı olarak karşılamağı çok isterdik. Sinopluoğlu ise kahramanımızı İstanbul'a ikinci mülâzım olarak getiriyor ve Necdet birinci mülâzımlığa terfiini bile İstanbulda hem de Katinanın iltiması ile elde ediyor. Necdetin gençliğinden hele büyük harpteki hayatından - esir olmasını anlatan kısım hariç - hemen hiç tahliller verilmiyor. Halbuki kahramanın geçmişine hele büyük harpteki durum ve yaşayışına istidlâller, tedailer ve genel olarak hatırlama şeklinde zaman zaman ışık tutmak gerekirdi sanıyoruz. Bu yapılmadığı için Necdeti iyice tanıyamadık.

Romanın gayesi, sevgi veya kinimizi kahramanın üzerinde toplamak ve onun tasviredilen hayatını hayalen bize de yaşatmaktır. Bu sebepten kahramanların âkibeti okuyucuyu düşündürür, ve bir tehlike karşısında okuyucu kahramanı ile beraber çıkar yol, aramağa başlar.

Necdet saf fakat asil duygulu bir subay olarak karşımıza

çıkarılmıştır. Roman ilerledikçe kendisini seveceğimiz ve kaderine hayalen olsun bir zaman kendi kaderimizi bağlıyacağımız tabiidir. Necdetin yazılı emirle verilen bir vazifeyi yapması, onun asker karakterine ve askerlik kanunlarına uygundur. Amma bu emir isabetsizmiş... Bundan emri verenin mesul olması gerekirken, ve Necdetin bir soruşturma veya muhakeme ile temize çıkması beklenir ve bu ümit okuyucunun zihninde uyanırken, roman büsbütün başka bir vadiye doğru gelişiyor.

Romanın teknik kısmı yanında leksik tarafı da zayıftır. Bu hususta bir çok misal vereceğiz: Yirmi beş yıl önce yaşanmış bir hayat anlatıldığına göre şahısların o zamanki kelimelerle konuşması gerekirdi. Bu lüzuma dikkat edilmemiş, romanın konuşmalarında (Ege) (Olay) ve (dilerim) gibi zamanımızın kelimeleri de kullanılmıştır. (Çünkü esaret iki türlüdür, birisi yabancı ülkenin âfâkî ve şenî olanı; diğeri de öz yurttaki reel ve objektif olanıdır.) Reel ve objektif kelimelerinin manasını lûgatta arıyacak bir okuyucu âfâkî ve şenî kelimelerine raslıyacak o zaman esaretin bu suretle ikiye bölünmesi izahsız kalacaktır.

Baş taraflarda (her yerde misakimilliler teşekkül etmeğe başladığından) bahsedilirken bir yanlışlık değil bir dalgınlık olduğunu kabul edebiliriz. Fakat sonralara doğru bir kaç yerde (Büyük Türkiye) den bahsedilmiştir ki İstiklâl Harbinde gaye Büyük Türkiye değil sadece Türkiye idi. Buna bir bakımdan «Asgarî Türkiye» bile diyebiliriz.

Romanın ikinci derecedeki, fakat karakteri övülen şahıslarından birisinin (herkesten çok Türk vatanının bu betbaht haline acıdığını ona çok yardım etmek istediğini) söylemesine içerledik. Vatana acımak ve yardım etmek mevzuu bahsedilir ve tasvip olunur ise vatanın vatandaşkarşısındaki durumu ne olacaktır? Vatana acıma sözü bizi üzer, yardım etmek yerinde ise hizmet etmek kelimesini görmeği isterdik. Kaldı ki vatan, hizmetlerin en yükseğine fedakârlığın değil feragatin de sonuncusuna hayatımızı istemek hakkına sahiptir.

Teknik, leksik ve mantık bakımından bir kaç noktasına işaret ettiğimiz Kan ve Sevgi romanının iyi tarafları çoktur. Bilhassa iki icad üzerinde hayranlıkla durmalıyız. Birisi anne Seniha hanımın kendini bulamıyan oğlunu arka odaya götürerek yeni doğan hilâlle karşı karşıya bırakması... İkinci de Kastamonudaki müsamerede, temsildeki karısını rol icabı boşayan Necdetin hakiki karısından da boş düşeceği yolundaki softa tefsiri...

Behzad Sinopluoğlundan yeni eserler beklemek hakkımızdır.

(1) - Kan ve Sevgi - Roman Behzad Sinopluoğlu - Ankara 1943

Remzi Kumral

Âşık Kerem

Mehmet'e

Meraktan mıdır, sevdadan mıdır?
Bilmem ki ben nedendir?
Bu yerler gözüme zindan oldu.
Gel arkadaşım gel!
Gel ben Kerem olayım;
Sen yoldaşım Sofu;
Terki diyar edelim, gezelim memleket
memleket.
Birgün, bir köye konar,
Birgün bir kasabaya girer,
Ve birgün bir şehirden geçer
Dem vururuz sevda halinden.

●

Ben yanmış, Âşık Keremim,
Yar yitirdim.

●

Gel arkadaşım gel,
Gel, ya bir han köşesinde can,
Ya bir kale burcunda şan veririz.

M. Bahtiyar Dayımoğlu

Kaleden Gedikkaya'ya bakış

Can Sıkıntısı

Yaz akşamlarında buram buram neş'e, saadet tüten bir hal vardır. Suadiye asfaltının çıplak bacaklı, beyaz şortlu genç kızından çeşme meydanının kaytan bıyıklı delikanlısına, Tarabyada ki mütaahitten Eyüp kahvesindeki emekliye kadar herkeste bir sevinç, sebebsiz bir memnuniyet göze çarpar. Hele o cazlı sahil gazinolarındakilerin bahtiyar görünüşleri. Şu anda böyle bir gazinodayım. Bir tek boş masa yok. Cıvıltılar, kahkahalar, müzik, deniz. Yan tarafımda oturan adamın haline bakıyorum; öyle mesut ki. Önünde buz gibi köpüklü birası, eli "nâzenin dildade„ sinin avuçlarınde, gözlerini uzaktan kayıp giden bir kotraya daldırmış caz nağmelerini dinliyor. Yani diyeceğim güzelliği beş hissyle birden tadıyor. Ama ben onu tanırım daha iki hafta evvel işinden çıkarıldı. Bakkala kasaba da dünya kadar borcu vardır.

Biraz daha kenardaki şu inadına yeşil kıravatlısının vaziyeti ne hoş yarabbi, bülbül kesilmiş yarım saattenberi karşısındakine birşeyler anlatıyor. İkide birde basıyor kahkahayı. Onu da tanırım. Varsın keyiflensin. Az sonra eve gidince karısıyla kavga edecek bütün mahalleyi ayağa kaldıracaktır. Kaç defa karakolluk oldular.

Ya hele ötedeki olgun dolgun beyaz saçlı şişko ? Kaşarlanmış karaborsacıdır. Şevkinden zıp zıp sıçrıyarak, çatalıyla meze tabaklarına vurarak aklı sıra tempo tutuyor. Yahu dur bakalım, lâstik ihtikârı mahkemesi henüz bitmedi.

Fakat ne çıkar, bütün âlem gibi onlar da bu haziran akşamının büyüsüne tutulmuşlar, yan tarafımdaki âşıka işsizliğiyle borcu; biraz daha kenardaki yeşil kıravatlıya elaman çektiği karısının dırıltısı, rezaletleri, ötedeki karaborsacıya mahkemesi vız gelip tırıs gidiyor.

Bense ne işten çıkarıldım, ne borçluyum; ne dırıldıyacak karım, ne de mahkemem var.

Lâkin, işte canım sıkılıyor.

Ç. ALTAN

Dante'nin Hayatı ve İki Meşhur Eseri

Adapte eden : Sevim Kâzım OKAY

İtalyan edebiyatının en tanınmış ve en meşhur simalarından birisi de hiç şüphesiz ki Dantedir.

Dante 1265 tarihinde Floransada doğdu, henüz pek genç yaşında iken annesini ve babasını arka arkaya kaybetti.

Hayatta iken ailesinin kendisine verdiği terbiye sayesinde herkes tarafından sevildi, ve pek az zamanda fizik, felsefe, kozmoğrafya, ve güzel sanatlar gibi asrının ilimlerini kolaylıkla öğranebildi.

Dante, Glunetto Latininin idaresi ve teşviki ile kendisini edebiyata vererek sonradan şöhretin son merhalesine erişti. Doğduğu şehirde politika hayatına atılarak mühim bir rol oynadı, fakat karşı tarafın galibiyeti üzerine Dante Floransadan sürülerek hayatının sonuna kadar yeis içinde vatan hasreti çekerek Faansada kaldı ve en sonunda 1321 tarihinde Ravende ölduü.

Dante haşarı, ihtiraslı ve kuvvetli bir karaktere sahipti. Hiçbir zaman, haksız bile olsa kimseye boyun eğmemiş, sürülec ği zaman bile gururunun verdiği kuvvetle düşmanlarının karşısında diz çökmemiş, daima mağrur kalmıştır. Halbuki Dante, hem bir vatandaşı vatanından uzaklaştıran ve hem de bir babayı yuvasından ayrı kalmağa mecbur eden bir sürgünden çok acı çekmişti.

Bu kederini (La Divine Comedie) İlâhî Komedinin mısralarında anlatmağa çalışan Dante şöyle diyor:

(Başkasının ekmeğini yediğin zaman onun ne kadar tuzlu olduğunu anlıyacak ve yabancının merdiveninden inip çıkmanın ne kadar güç bir yol olduğunu öğreneceksin.)

Dantenin eserlerine gelince en tanınmışları (La Divine Comedie) İlâhî komedi ve (La Vie Nouvelle) Yeni Hayattır. Yeni hayatın mevzuu şudur.

Dante dokuz yaşında iken birgün kırmızılar giymiş güzel, küçük bir kıza rastlıyor: Bu Beatristir. O dakikadan itibaren aşk kalbinin hâkimi olur. Dokuz sene sonra şair, bu sefer beyazlar giymiş olan Beatrisle karşı karşıya gelir ve onu her görüşünde saadetin hakiki manasını anlar. Fakat seneler geçtikçe genç kız onun bu zavallı sevgisiyle eğlenir, Dante müthiş üzülür ve ağlar, buna rağmen gene onu sevmekte devam eder. Bu sırada Beatris 25 yaşında ölür.

Şair bundan pek müteessir olmuş ve adeta deliye dönmüştür. İşte bundan sonradır ki Dante onu, masumiyetin ve temizliğin sembolü olarak İlâhî Komedide ebedileştirir.

Yeni Hayat aşağıda sıralıyacağımız üç bakımdan alâkayı çekmiştir.

1 — Beatris masumiyetin bir timsalidir. Fakat hakikatta güzel bir genç kız olup 25 yaşında ölmüştür.

2 — Yeni Hayat hissî bir romandır. Dante, bir gencin duygu bakımından, kalbinin hareketlerini en ince teferruatıyle tahlil eder.

3 — Yeni Hayat sade, samimi, ve

taze bir uslubla yazılmıştır.

İlâhi Komediye gelince, Danteyi meşhur etmiye kâfi gelmiştir.

Bu eseri yazmakla, onun yegâne kasttettiği şey ahlâktır. Gayesi fenalıklarla çürüyüp, bozulmuş olan ruhları selâmet yoluna çıkarmaktır. Eseri için Dante şunları söylüyor.

(Romanımın mevzuu, doğruluğun daimî hâkimi olan Allahın, insanların hayatta işledikleri günahların ve yaptıkları iyiliklerin derecesine göre, onlara ceza ve mükâfatını vermesidir.)

Kitap 3 safhaya ayrılmıştır:

a — Cehennem

b — Temizlenilen yer

c — Gökyüzü

Dante, cehennemi muazzam, uzun ve dokuz kısma ayrılmış bir saha olarak tasvir ediyor. Ucu sivri olan bu yerin en üst tarafı toprağın ortasında duruyor, yukarıda bulunan ilk beş katta, iradesizlik anında işlenmiş cinayetlerden suçlu olanların bulunduğu yerdir diğerleri ise sırf kötülük ve fenalık arzusu ile yapılmış günahlardır.

b — Temizlenilen yer ise yedi kata ayrılmıstır. Burada bulunan insanlar yapmış oldukları fenalıklardan af edildikçe yukarı kısma doğru çıkarlar ve tamamiyle ahlâk bakımından temizlendikten sonra gökyüzüne yasıl olurlar.

c — Gökyüzüne gelince, ortası hakikat ve doğruluğun aydınlığı ile parlayan muazzam bir gül şeklinde olup, yalnız kalpleri ve vicdanları hür olan kimselerin durabilecekleri yerdir.

İlâhi Komedinin kahramanları Dante, Virjil ve Beatristir. (Yeni Hayatta gördüğümüz genç kız) Virjil, bu eserde insan muhakemesini temsil etmektedir. Şairi alıp, cehennemde ve temizlenilen yerde gezdirir ve ona günahkârları gösterir (Ugolen ve Fransuaz dö Rimini gibi)

Sıra gökyüzüne gelir, Virjil Danteyi cennetin kapısının önünde terkeder, orada şairi Beatris karşılar ve onu saadet diyarına götürür.

Mevzuğu gayet basit olan bu eserde, Dantenin çok derin ve olgun fikirleri nazarı dikkati çekmektedir.

Tanınmış Fransız yazarları Dante için birçok fikirler ortaya atmışlardır. Bunlar arasında Volter şöyle demiştir.

(Dante bir deli, eseri de ucubedir, yazdıkları her meraklının kütüphanesine girebilir. fakat hiçbir zaman okunmaz.)

Madam dö Stael, yazmış olduğu Korinde:

(Dante modern zamanın Homeri) (meşhur grek şairi ve İliyad ve Odisenin yazarı) diyerek onu takdir etmiştir. Şatobryan da, Danteyi överek eseri olan İlahi Komediyi en güzel destanlardan biri olarak vasıflandırmıştır.

Sevim Kâzım OKAY

Kalede koruluk

Gecikmiş Bir Mektup :

B. Cahit Tanyol'a

Yazan : *Hidayet EREN*

Akademi'nin üçüncü sayısında çıkan "Nurullah Ataç'a cevap„ ınızı okudum. Daha önce 13 mayıs tarihli Ulus gazetesindeki Söyleşiyi de okumuştum. Yazınız, beni de size bir mektup yazmak için zorladı.

Derginizi elime aldığım zaman ciddi, ağırbaşlı bir yazı okuyacağımı umuyordum, aldanmışım. Doğru olanı bu kadar eğri gösteren bir yazı pek görmedim.

Şimdi cevabınızdan parçalar alarak kısım kısım inceliyelim :

(Öğle ya, güzel, ancak sizin şu son zamanlarda icat etmiş olduğunuz Hacivat ağzı olsa gerek. Niçin herkesten sizin lâübali, şaşı cümlelelerinizi bekliyorsunuz, bazı insanların ciddi olması, sizi neden bu kadar rahatsız ediyor?)

Nurullaha Ataç bizim kitap okuya okuya alıştığımız, benimsediğimiz yazı dilimizi katı, cansız bulduğu için konuşma dili ile yazmaktadır. Gerçekte konuşma dili ile yazı dilinin ayrı şeyler olması gerektiğini söyliyemeyiz. Yazı dilinin, konuşma dilinin kıvraklığından, ifade zenginliğinden asığlanması, canlı, sıcak hareketli bir dil olması lâzımdır.

Nurullah Ataç'ın dili ile Hacivat ağzı arasında ikisinin de konuşma dili olmasından başka bir münasebet göremiyoruz. Biz, Hacivat ağzı deyince, kaba bir konuşma, küfürler, tatsız tekerlemeler anlıyoruz. Oysaki Nurullah Ataç'ın yazılarında böyle şeyler görülmez. Onun cümleleri şaşı, lâübali de değildir. Konuşurken başta, ortada söylediğimiz fiili yazıda da aynı şekilde yazmakla cümlenin şaşı, lâübali olması lazım gelmez. Cümlelerinin kuruluşuna değil de, cümlelerinin üstünde. dışında kalan havaya, ruha şaşı, lâübali diyorsanız yine doğru değildir. Tam tersine cümleleri de, o cümlelerin üstündeki ruh, hava da düzgün ve ciddidir.

Onu rahatsız eden bazı insanların ciddi olması değil belki de öyle olmadıkları halde ciddi görünmek istemeleri, düşüncelerini, duygularını ifade ediş tarzlarıdır. Deyiş tarzınızı özentili, tavrını-

zı ukalaca buluyorsa bu onun "Tek doğru, güzel yol benim tuttuğum yoldur„ demesine gelmez.

"Ben başkalarını güldürmesini beceremiyorum.„ "bunlar ciddi adam işi„ "komik yazılarla dil müdafa edilmez.„

Nurullah Ataç'ın şahsı ile yazılarını belki de karıştırıyorsunuz. "Ben başkalarını güldürmesini beceremiyorum.„ diyerek onun baş kalarını güldürdüğünü söylemek istiyorsunuz. Bu sözünüz eğer şahsı için söylenmişse doğrudur. Yazıları içinse hayır. Bir yazarın kendisi güldürücü olmakla yazılarında öyle olması gerekmez. İşte sohbetleri söyleşileri meydanda. Bunlarda nasıl güldürücü öğe bulabiliyorsunuz.? Hattâ siz "komik yazılar„ diyerek daha da ileri gidiyorsunuz. Komik yazılarla bu sohbetler, söyleşiler arasındaki münasebeti, bu sohbetlerin, söyleşilerin komik yazılar olmasını anlıyamıyoruz. Diyelim ki Nurullah Ataçın yazıları komik yazılardır. Öyleyse lütfen o yazılardaki komik ögeyi, komikliği gösteriniz, ortaya koyunuz da sizinle beraber biz de gülelim. Hem daha iyisi, lütfen komik yazı anlayışınızı da açıklayınız, öğrenelim.

"Zavallı Türkçe kepaze olmak için efendimizin zuhurunu bekliyormuş„

Bir dilin kepaze olması sözüden şu anlaşılabilir: a) Dilbilgisi, sentaks bakımından yanlış kullanılması, b) Yabancı dillerden lüzumlu lüzumsuz. kelimeler, kurallar alınması, c) Dilin ifade etmek gücünü kaybetmesi, Nurullah Ataç bunların hiçbirisini yapmış değildir. Dilini, kimsede görülmiyen bir titizlikle, dikkatle yazmaktadır. Çünkü o, "Anamın dili„ dediği dilimizi sizden bizden, hepimizden çok sevmekte, saymaktadır. Bunun böyle olduğunu da yazılarından, ince, titiz bir zevkle seçilen, yerinde kullanılan kelimelerle örülmüş yanlışsız yazılarından anlıyoruz. Yabancı dillerden kelime kullanmamak dikkatini, gayretini kimse onun kadar göstermemektedir. Hatta birçok yazarlar buna lüzum bile görmüyorlar. Dil Kurumunun yayımladığı kelimeleriyse sade o değil hepimiz kullanıyoruz. O bu alanda başkalarından daha çok gayret ediyorsa, dil hareketimiz, dil davamız bakımından takdirle sevinçle karşılamamız gerekir. Yoksa siz, o davaya inanmıyorsanız, ona karşi gelenlerdenseniz o başka.

Bir yazar, politika yerine yurt - yönetimi demekle, bunu denemekle dediğiniz gibi bir milletin dilini bir şapka beğenir gibi kendi keyfine göre değiştirmiş, nahvini bozmuş olmaz. Yeni kelimeler üretmek dil bilginlerinin görevi olsa bile, dilimizi yabancı kelimelerden temizleme ülküsünü gerçekleştirmiye koyulduğumuz bu günlerde bir yazarın, dilimize herkesten çok hürmet eden bir yazarın birkaç kelime denemesi hoş görülmelidir.

Politika yerine yurt - yönetimini denemiye kalktı diye (Siz bir milletin dilini... Nasıl kendi keyfinizce değiştirebiliyorsunuz, nahvini bozuyorsunuz?) dedikten sonra "İşte sizin dile saygınız bu kadar„ diye ilâve ediyor, Şemşettin Sami'nin, Ahmet Vefik Paşanın kelime uydurmağa teşebbüs etmediklerini, akıl hocalığına kalkmadıklarını söylüyorsunuz. Nurullah Ataç hakkında verdiğiniz hükümlerdeki dikkatsizliği, isabetsizliği seçtiğiniz misallerden birinde de gösteriyorsunuz. Şemşettin Sami, ile beraber mesela Naci'nin adını anmanız daha doğru olmaz mıydı? Malum a Paşa birçok kelimeleri başka bir imlâ ile yazması, eserlerindeki sentaks ihmalleri, ifade gariplikleri yüzünden hoşnutsuzlukla karşılanmıştı, yani akıl hocalığına kalkmıştı.

"Hele o çarpık cümlelerinize nasıl dil uydurmalı? İnsanı zorla kekeme yapıyor.„

Şu halde siz, yazı diliyle konuşuyorsunuz, öyleyse. Nasıl konuşuluyorsa öyle yazılmış bir yazının cümlelerine dil uyduramaz kekelerseniz başka ne denebilir?

"Zavallı Türkçe kepaze olmak için efendimizin zuhurunu bekliyormuş.„ Sizin Hacivat ağzı dediğiniz şey, işte bu olmasa bile herhalde buna benzer birşey olsa gerek.

"Siz renkli ve ışıklı bir üslûba sahip olmadığınız için onu kötülersiniz.„ Renkli, ışıklı bir üslup. Yani bol teşbihler, sıfatlar. Sus, ziynet. İşte siz üslûbu böyle anlıyor, böyle üslûp arıyorsunuz.

Oysaki Nurullah Ataç, sizin istediğiniz, aradığınız bu renkli ışıklı üslûptan bile bile kaçınmakta, elinden geldiği kadar teşbihsiz,sıfatsız, süssüz yazmağa çalışmaktadır. O, renkli, ışıklı üslûbun boşluğunu, değersizliğini çok iyi anlamıştır.

"Siz bir sanat yaratıcısının bütün kirizlerini içinizde kuvvetle hissediyor, fakat yazamıyorsunuz„

Yazmak deyince siz muhakkak şiir, roman, hikâye, tiyatro vs. anlıyorsunuz. Konuşma, deneme denilen yazı çeşidini demek edebî nevi olarak kabul etmiyorsunuz. Öyle ya, büyük yazarlar, bir iki sayfalık yazıları yazıdan saymazlar elbette.

Cevabınızdaki bir iki dil yanlışına da işaret ederek yazımızı bitirelim. "Yıllarca birçok kimselerden, size burada yazmak istemediğim bir takım sıfatları vererek (bu adamın nesini seviyorsunuz,) Dediklerini işittim.„ Doğrusu şöyle olacaktı: "Yıllarca birçok kimselerin...„

İkinci yanlış: "Şimdi söyliyeceklerime, yazımı beğendiniz de ondan böyle konuşmuştur diye mana vermeyiniz.„ Doğrusu: "şimdi söyliyeceklerime yazımı beğenmediniz de ondan böyle konuştunuz diye bir mana vermeyiniz.„ Yahut "şimdi söyliyeceklerime,

Gireson Fıkraları

Yazan : *Ali Avni Öneş*

Katli vacip oldu

Çukurköyden Deli Emin, sabehleyin elinde girebi dışarı fırlar. Karşısına ilk olarak, kiliseye gitmekte olan Rum papazı çıkar. Deli Emin girebiyi kaldırıp papazın önüne dikerek :

— Hey bana bak ! diye bağırır. Sana birşey soracağım. Bilirsen kurtuldun, bilmezsen şu girebiyle k e l l e n i uçuracağım. Söyle bakalım, beşte misin, yedide misin, otuzda mısın, kırkta mısın?

— Korkudan şaşıran papazcağız tabiî bu lâflardan birşey anlamaz, bocalar, dili tutulur, cevap veremez. Bunun üzerine deli Emin :

— Senin katlin vacip oldu ! diyerek girebiyi şöyle bir sallar. Papaz hızla kafasını eğdiği için girebi yanlız külâhını uçurur ve derisini bir barça sıyırır. Papaz selameti kaçmakta bulur. Ve doğru Gireson'a inerek şikâyette bulunur. Jandarmalar Deli Emini yakalayıp mahkemeye getirirler Hâkim sorar :

— Sen niçin bu adamı öldürmek istedin?

— Çünkü sorduklarıma cevap veremedi, bunun için bu herifin katli vacip oldu.

— Ne sordun da cevap veremedi ?

— Efendim ben ona, beşte misin, yedide misin yani beş vakit namaz mı kılarsın, yoksa yedi günde bir kiliseye mi gidersin ? diye; otuzda mısın, kırkta mısın? yani otuz gün oruç mu tutarsın, yoksa kırk gün pehriz mi yaparsın ? diye sordum. Bu nabekâr cevap veremediği için ne müslüman ne hıristiyan olmadığı anlaşılmıştır. Dünya yüzünde yeri yoktur; katli vacip olmuştur.

---

yazımı beğenmemiştir de ondan böyle konuşmuştur, diye bir mana vermeyiniz.„ olacaktı.

Daha epey diyeceklerim vardı ama bir kısmına Nurullah Ataç kendisi cevap verdiği için, diğerlerini yazmağa değmiyeceği için yazımı burada bitiriyorum. Maksadım ne sizi kötülemek, ne de Nurullah Ataç'ı savunmaktı. Sadece bozduğunuz doğruyu düzeltmek, onarmaktı. İyi niyetimden emin olunuz, hoşça kalınız, Bay Cahit Tanyol.

Hidayet EREN

Salâh Birsel Söylüyor

ROMANCI

Romancı, sanatcılar arasında en çok Allaha benzeyen adamdır, ama insanlardan en uzaklaşan da odur. Romancının ne yapmak istediğini anlıyamam. O, adeta reçel kavanozunun içinde kaderini çizmeğe uğraşan bir sineğin biçareliğini taşır. Romanın her satırı romancıyı biraz daha anlaşılmaz olmağa götürür.

HİKÂYECİ

Romancının eserinde kendini belli eden bir de çok bilmişlik vardır ki bu insanı çileden çıkarmağa kâfi gelebilir. Romancıya karşılık olarak hikâyeci kendi hâlinde bir adamdır. Onun öyle büyük işler yapmak isteyen tavırları yoktur. O söze başlar, biraz sonra susması lâzım geleceğini düşünür ve yoluna öylece devam eder. Gerçi bu söz bazan uzar roman hacmini alır ama o gine hikâyeliğinden birşey kaybetmez.

Mezardan gelen ses

Üç arkadaş geceleyin bir mezarlığın yanından geçerken içlerinden birisi "Ölülere selâm vermek sevaptır.„ diye başını döndürüp mezarlığa seslenir.

— Esselâmün aleyküm ya ehli kubur ! . .

Bu anda beklenmedik bir şey olur. Mezardan cevap gelir.

— Ve aleyküm selâm ya ehli dünya !

Neye uğradığını şaşıran üç arkadaş korkudan yere yıkılmak üzereyken birdenbire bacaklarına kuvvet gelir, arkalarına bakmadan koşmaya başlar ve kendilerini ilerdeki kahveye dar atarlar. Başlarına geleni kekeliye kekeliye güçbelâ anlatırlar.

Bu vakadan sonra artık kimse geceleyin mezarlığın önünden geçmeye cesaret edemez. Her yerde, hep bu mezardan gelen cevaptan bahsedilmektedir. Bir kahvede gene sözü açılınca, Mıgır Ahmet olduğu yerde kıs kıs gülmeğe başlar. Diğerleri hayretle bakarlar. Ahmet dayanamaz.

— Halinize gülüyorum, der. Çünkü o akşam mezarlıkta cevap veren bendim. Kız oynatacaktık da arkadaşları bekliyordum.

Bir Mezar taşı

Gireson'un çok eski mezarlıklarından olan Tabaklar mezarlığında üzerinde şu ibare yazılı bir taş bulunduğu rivayet edilir :

"Kırk yumurta bir paraya çıktı. Allah bizden sonra gelecek olanların encamını hayreyliye.

ALİ AVNİ ÖNEŞ

Güzel bir şiir kitabı

Kapalı Çarşı

Yazan : Naim TİRALİ

Behçet Necatigil sekiz - on yıldır Zonguldak, İstanbul, İzmir ve Ankara'da çıkan dergilerde neşrettiği şiirlerini, bu ismi taşıyan, 55 sayfalık bir kitapta topladı. Şiirlerini ayrı ayrı ve başka başka yerlerde okuduğumuz bir şairin, bütün şiirlerini toplu bir halde görmemiz o şair hakkında daha etraflı ve daha kat'i düşünmemizi kolaylaştırıyor. Behçet Necatigil'in şiir kitabını da bitirdikten sonra, şair hakkında bazı hükümler verilebiliyor.

Behçet Necatigil'in şiirlerinde büyük bir orkestra havası yok. «Kapalı Çarşı» yı, insanı düşünceye davet eden hassasiyetine hitap eden hafif bir müzikle kıyaslıyabiliriz. Şairanelikten başarıyla sıyrılmasını bilen Behçet Necatigil, umumiyetle bedbin görünüyar. Başlıca şiirlerinin konusunu yabancı bir şehirde yalnız kalmanın acıları, bekârlık, ve küçük gönül maceraları teşkil ediyor. "Körebe„ isimli şiirinde :

Tanrı Kuran'da der ki :
"Küllü men Aleyhâ fân„
Yaşamak öyle güzel ki
Ölümü düşünmüyor insan.

diyerek, insanların faniğine rağmen yaşamanın güzelliğinden bahisle kendisini avutmak isteyen şair, " Lades „ isimli bir başka şiirini :

Ölüm, sen beni aldatamazsın aklımda!

Satırlarıyla bitiriyor. Daha buna benzer birçok şiirlerinde ölüm konusuna da dokunan Behçet Necatigil, Reçel, Balık, Misafir, kır şarkısı, Kahveci kızı, Tempora Mutantur isimli parçalarıyla alıştığı mevzuları de terkederek daha itinalı ve daha mükemmel şiirler yazmıya muktedir olduğunu gösteriyor. Behçet Necatigil'in bu çeşit şiirleri, kendisi hakkında çok büyük ümitler veriyor. Zaten ilk şiirlerini, «Kapalı Çarşı» gibi muhteviyat bakımından olgun bir kitapta toplamasını lehine kaydetmek lâzımdır. Genç şairin sevimli bir şiirini «Kapalı Çarşı» dan aynen alıyorum.

MİSAFİR

Evleri vardı
Rahat ve sade.
Dalmış, kalmışız, gece yarısı olmuş.
Bize müsaade.

İnşallah yine gelirsiz,
Çocukları vardı,
Oynamışlar, yorulmuşlar bütün gün,
Köşede uyumuşlardı.

Saadetleri vardı,
Bir çatı altında, gözlerden azak.
Dostum, fena olmaz, evlilik hakkında
Bir kitap okusak.

Hikâye

EMİNE

İbrahim DEDE

— Duydun mu gı ? . .
— Neyi, bişiy mi var ?
— Nolacak anam yedi ocaktan yetmiş ocaktan ırak ! Güllerin Hasan ölmüş.
— Hiii Allah rahmet eylesin, yürekler acısı tüh . . .
— Takdiri ilâhî böyle buyurmuş, hepimiz öleceğiz amma irahmetlik Hasanın da kökü çürüğümüş. Çok yazık oldu: Çocukların kimi eşikte kimi beşikte alapalaz döküle katlıdır.

* * *

Hasan köyün ortahalli, çok çalışkan ve sevilen bir adamıydı. Çiftlikte uğraşırdı. Dört çocuğu vardı. Çok kısa süren bir hastalıktan sonra dünyasını değiştirmiş, çocuklarının bakımını, büyütümünü, mallarının korunmasını karısına bırakmıştı.

Kocasının sağlığındaki çalışmalarını, bütün imkânlar içinde artıran Emine, hayatın yumruklarını yediği ve dört çocuğun anası bulunduğu halde henüz çizgisiz dolgun yüzü ve vücut göreyi ile pek genç görünüyordu.

Günler geçtikçe - kimi güzelliğine, kimi malına vurulmuş birçok kimseler E m i n e y i bulup kendisi, yahutta bir elbir (aracı) yardımı ile bu isteğini Emineye duyuruyordu.

Emine, artık evlenme diye aklına birşey getirmediğini, ömrünü en küçük üç aylık, en büyüğü 11 yaşındaki dört yavrusunu büyütmeğe harcıyacağını söylüyor.

Böyle olduğu halde günden güne hakkında dedikodular çıkıyor, onu her gün beş altısı ile everiyor görüştürüyorlar.

* *

— Güller hala sen neden bu işe Eminenin Takalağın Ali, yinen düşüp gakdığına, onun gece gece evine aldığına inanıng mı ?

— Valla yavrum gendimden umarım da İmine'den ummam.

— Sen öyle diyon ya görmüşler. İşte Alinin çapula izini eşiğinde . . .

İp ölçmüşlerde tıpgısıymış. Hem de bir dul avrat, yetim, yetenek anası olduğuna bakmadan her sene bir gundura bir fistan değiştirir.

— İnanmam, günahları üslerinden gakmasın o iz lâfı da iftira. Geydiğine gelince : Eyi yanını anmış olalım irahmetlik Hasan avratcığa gün göstermedi.

Depesinde at salladı. Sözüm ona at gibi çalıştırdı. Eşek gibi bakdı. Öyleyiken de şeytan gulağına gurşun, turunç gibi kızarıyor, yanağına fiske vursan gan bağıracak. Şimdi gendi başına galdı. Açlıktan ölse, tokluktan patladı derler. Yiyecek bir lokma ekmeği olmaz da dışarı dişini kurdayarak çıkar. Kimseye muhtaç olmadan geçinip gidiyor. Gendi yağı ile gendi gavruluyor. İşine kimse garışmaz, çocukları da çiçek gibi gezdirir. Olmaz olsun, köylümüzün garnı d a r; böylelerini çekemez, dedi kodu çıkarır, lâf ederler.

— Ne diyeyim ben de öyle duydum da . . .

Köyde herkes Eminenin lâfını edin. Kimi iyi, kimi katü taraftan dem vuruyor. Hergün biraz daha artan dedikodular Emine'yi üzüyor. Öyle ki sapsağlam vücüdu zayıflayıp, sağlığı bozuluyor. Yüzünde üzgünlük ve ihtiyarlık çizgileri beliriyor gözleri evine çekilip çukurlaşıyor,

1) — Can Sıkıntısı

(Ali Avni Öneş'e)

Beni herkes tanır bu iskelde
Sabahtan akşama kadar oturur.
Balık tutarım yaz günleri
Başka türlü geçmiyor ki :
Can sıkıntısı.

2) — Armağan

Terkediyorum doğduğum şehri ,
Bir yaz gecesi bulutlarla beraber.
Leylekler sabır taşıyor bana ,
Gözyaşlarım armağan kaldı rıhtıma.

Sabih ŞENDİL

uyku uyuyamıyor, sabahlara kadar o yana bu yana dönüyor, rahat edemeyip yatağının içinde oturma geliyor ve gündüzden duyduğu dedikoduları düşünürken, sıcak tuzlu yaşlar yanaklarından yuvarlanarak çenesi altında düğümlendikten sonra, önünde birbirine kenetlemiş duran ellerini ıslatıyordu. Ciğerlerini sökecekmiş gibi ta derinlerden gelen boğuk hıçkırık, etrafındaki mışıltılara karışarak onları bastırıyordu Biraz sonra çocukların en büyüğü olan oğlu uyanarak sordu :

— Ana . . . . ne oluyon ?

— . . . .

Çok geçmeden bütün çocuklar da sıra ile analarının hıçkırıklarına katıldılar. Ev hıçkırık ve ağıt seslerine dar geliyor. Kapı ve pencere aralıklarından dışarı sızıp taşan sesler komşuları uyandırarak yanlış bir sanı ile onları kızdırıyordu.

— Grödün mü herif ? İmine oynaşlarından birini içeri aldı, boğuşurken çocukları uyandılar, dinle zavallı yavrucaklar nasıl çığrışıyor. Vay orospu, vay!

Bayrı adı sanı helle birisini getirse dikse.

Netsin canım eri gahrı çekmek golay mı. ? Hazır gazanılmış malı yer, keyfini arar. Ötegün avratlardan duydum; çocuklarını da yazın yaylâcılara çoban verecekmiş.

—Yok, yok günah. Elin ganayaklısına böyle şeyler deme eğer benim avradımsan. Ne diye

dersen bu köyün içinde en terbiyeli, en namuslu bir avrat o, öylesi hiç yok söylenenlerin hepsi yalan. Onlara istemez lâfı derler.

— Yani ben de onun dengine çıkamam değil mi herif ?

— Onu demek istemedim canım karı . . .

— O namursuzun eri öldü. Öleli senin bana muamelen de değişti. Her zaman onun işgüzarlığından, dutumundan lâf eden. Kırkında azdın onda gözün var. Bilmiyom sanma; ben her şeyi anlarım. Galdı ki onu. Şimdiden itibaren yok pılını pırtını ayır ben çıkayım gardaşım gile gideyim. Sen de istediğin gibi onunla yaşa duvardan birde ara kapı aç her zaman biribirinizle kolayca girer çıkarsınız içli dışlı olursunuz emi.

* * *

— Tokalak da erine küsmüş gitmiş.

— Ne diye acaba ?

— Ahşam eri İmine ile yatmış. Boğuşurken çocukları çığırmışlar, evi yıkıp yemirmişler.

Zabaha kada? Güpürtülerinden çocukların ağıdından uyuyamadık da siz duymadınız mı?

— Amanın bismillâ dün ölseydim bugün bu lâfı duymasaydım. Dünyanın azdığına alâmet bu.

Ağzını ekmek eteğini yel açan İmineye ne oldu bilmem. Keziban gibi bir avradı varken Hamit ne halt etmeye elinen düşer. Gendini bir gürüyüm de yüzüne tükürüyüm soyuna sülâlesine yakışır mıymış öyle şeyler. Agıt sesini duydum da Hasanımıza ağlıyorlar deyü ciğerlerim parçalandı gözlerim yaşardı; demek öğleymiş ha. Avrat deyilmiş bir baş belâsıymış.

— Keziban ne desin anam buna dayanamamış. Avrat çıkmış gider ya. Ar namusları varısa el içine çıkmasınlar.

Kezibanın boş bir ihtimale kapılarak çıkardığı bu lâf bütün köye dağılverdi. Eminenin müşterileri Hamite d i ş biliyorlar. Hısımları utanıyorlar kaynanası Güller küplere biniyor. Evinden çıktı patır kütür bağırıp çağırarak Eminenin evine gitti.

* * *

Emine sabahleyin erkenden kalkmış, ateşini yakmış, saç ayağı atmış, üzerine büyük bir kazan dizin fasulye kurusu koymuş postun üzerine bağdaş kurup oturmuş hem çorap örüyor, hem de ağlamaktan kızaran gözlerini yumup açıyor, kısa aralarla burnunu çekiyordu. Bu sırada

Altın Ülkeler

Toprağı, ağaçları ;
Evleri, camları
Altından hep altından;
Ülkeler yüzüyor
Mavi denizler ortasında.
Rüyamla kalp kalbe kaçıyorlar,
Bir başka iklime uçuyorlar,
Gelmemek üzere bir daha.
Hey ! ülkeler
Altın ülkeler :
Söyleyin dönecek misiniz gene ?
Rüyamla geriye .

Suat BEHLÜLGİL

çoktanberi küs oldukları kaynanasının kapıyı tekmeliyerek, bağırıp, küfürler savurduğunu hayretle duydu :

— Aç orospu aç. Dırnağım söküle söküle, çatal çatal davarlarımı sata sata yaptırdığım bu evi senin ras geleni alman için yaptırmadım.

Arımızı, namusumuzu gomadın. Elin içinde rezilde urusvay ettin bizi. Yeter ettiğin yeter, çık bu evden durma. Emine anlıyamadığı bu olay karşısında şaşırmış, kendinden geçerek kapıyı açmayı bile unutmuştu.

Çocuklar uyanmış kimi ağlıyor, kimi uyku sersemliği ile gözlerini oğuyordu. Emine kapıyı açar açmaz kaynanası üzerine atılarak ne var ne oldu? demiye vakit bırakmadan onu yumruklayıp saçlarını yolması bir oldu. Emine ise zavallı bağırmaktan başka birşey yapmıyarak, cansız bir halde kendini ona bırakıverdi, Çocuklar yürek dağlayan çağrı ve çırpınışlarla kendilerini oradan oraya fırlatıyorlar. Sokağa birikenlerin arasından :

— Oh . . . Amma oldu elleri yeşil olsun.

— Değmen öldürsün! diye sesler geliyor. Nihayet Emine orada yığılıp kaldı. Kaynanası içeri girdi, ortalığı derip devşirmeğe başladı. Çocuklar bayılmış ölü gibi yatan analarına hıçkırıklar içinde yaklaşırken, ebelerinin kuru kemik eli onları hiddetle çekiyordu.

Düştüğü yerde uzun zaman yatan Eminenin yanına kimse uğramamıştı. Sonra biraz aklı başına canı dizine gelen zavallı kadın kendine hâkim değildi. Yuvarlanır gibi merdivenlerden indi. Köyün bahçeleri tarafına topallıyarak ilerlerken, yanından geçenler yüzüne tükürürcesine bakıyordu, Köyün içi ana baba günü, herkes fiskos edip Emine hakkında birşeyler konuşuyor. Hamit dışarı çıkamıyordu. Kaynı Ömer çakmaklı tüfeği doldurmuş apdeshanede siper almıştı. Bir de duyuldu ki Emine yosmaoğlunun bahçesinde kendini asmış. Bütün köylü o tarafa akıştı. Eminenin on bir yaşındaki oğlu başı kesilmiş horoz gibi çırpınıyor :

— Ana . . . ana . . . amam . . . diye dövünüp etrafında kıvranıyordu. İhtiyar bir erik ağacının dalında hafıf hafif sallanan Emine'nin dedikoduya kurban gittiği yüzünden anlaşılıyor, her iki elmacık kemiği üzerinde ikişerden dört tane yaş tomurcuğu, daha kurumamış bir halde titreşiyordu. Dudakları tepermiş bir şeyi öpüyormuş gibi sivri...

Yüzünden, onun son nefeste bile yavrularını gördüğü, onları teker teker öpüp gözyaşı dökerak dünyadan göçtüğü okunuyordu,

İbraim DEDE

OTUZ BEŞ YAŞ (*)

Tarancının şiir kitabı

Naci Kalpakçıoğlu

Ne mümkün vazgeçesin bu sevdadan?
Bir kerre karar kıldık bu hayalde.

mısralariyle ömrünü şiire verdiğini söyleyen Cahit Sıtkı Tarancı, onbeş yıllık sanat hayatının meyvasını " Otuz beş yaş " isimli, güzel basılmış, bir kitapla bize sundu. Bu şairin " Ömründe sükût " tan sonra ikinci eseridir.

Cahit Sıtkı, bir ömrün yarısı denebilecek bir yaşta neşrettiği bu eserle, yeni şiirin en kudretli yaratıcılarından biri olduğunu açıkça gösterdi.

Kitapta 15 yıl içinde yazılmış şiirlerden seçilen 107 parça yer almış. Bunlardan 65 i vezinli ve kafiyeli, 16 sı vezinli fakat kafiyesiz, 2 si kafiyeli fakat vezinsiz, 24 ü de vezinsiz ve kafiyesizdir. Yani şair, her şekli denemiştir. Çok doğru bir düşünce ile, önceleri noktalama işaretleri konulmamış şiirlere noktalama işaretleri konmuştur.

Şiirlerin konularına bakınca, şairin, duygu alanının pek geniş olduğunu görüyoruz: Hayata ve insanlara karşı duyulan büyük bir sevgi, aşk çekip gitmek arzusu, yalnızlık ve cansıkıntısı, harp karşısında insanlığın hâli, anne sevgisi. . .

Şimdi bu geniş duygu alanına giren konulardan bahseden şiirlerden bazı parçalar alarak, şairin eserini gözden geçirelim:

Hayata ve insanlara karşı duyulan geniş sevgi, bazan yaşamanın ve dünyanın güzelliğinden bahsedilerek, bazan ölüm korkusu anlatılarak, bazan da kaybolan zamanın peşinden yanmak suretiyle ifade ediliyor. Cahit Sıtkı'nın şiirlerinde ölüm, pek büyük bir yer tutar. Ölümle beraber bu güzel dünyayı hatırlayış, bu ölümü çekilmez bir hâle koyar:

Ah aklımdan ölümüm geçer;
Sonra bu kuş, bu bahçe, bu nur.

Ve şair, yaşamak için her şeye razı olur:

Her mihnet kabulüm yeter ki.
Gün eksilmesin penceremden.

O çok güzel "Ölümden sonra" sında da aynı duyguları buluyoruz:

Öldük, ölümden birşeyler umarak.
Bir büyük boşlukta bozuldu büyü.
Nasıl hatırlamazsın o türküyü,
Gök parçası, dal demedi, kuş tüyü,
Alıştığımız birşeydi yaşamak.

Ölüm ve hayat yanyana. Ölümü anlatırken yaşamak sevgisini duyuruyor. Böyle olunca yaşamanın kıymetini daha iyi anlıyoruz. Bu şiirin ikinci başlığı gene değiştirilmiş; bu üçüncü şekli ve galiba en zayıfı. . .

Cahit Sıtkı'nın ölümden medet umduğu anları da olmuştur.

Çoktandır ümitler sen de ölüm.

Yaşamak sevgisinden ve hayatın güzelliğinden doğrudan doğruya bahseden şiirlerinin sayısı epey

fazladır. Bu sabah hava berrak, bugün, hep yaşadığıma dair, gün eksilmesin penceremden . . . İşte Yunus Emre'nin " Bu dünyadan gider olduk kalanlara selâm olsun„ mısraını hatırlatan bir parça:

Düşüncelerimi nura garkeden güneşe sor,
Bu Nisan rüzgârı da şahadet eder,
Bütün insanları kardeş biliyorum,
Şayet ölürsem ,
Helâllaşmağa vakıt kalmadan,
Hatırdan çıkarmayın beni;
Dünyaya benden selâm olsun,
Her nefes alıp verişiniz.
(Bugün hava güzel)

Ölürken bile dünyaya ve insanlara karşı sevgi ile dolu... Kendisini yalnız vatan hudutları içine hapsetmiyen şair, her mütekâmil insan gibi, bir " Dünya insanı „ olduğunu hissediyor. Ve bayrak renklerine aldırmıyarak " Bütün insanları kardeş biliyorum „ diyor. Bunun neticesi olarak ikinci dünya harbi'nin getirdiği felâketlere yanıyor :

Ağla gözüm ağla haritamız k a n içinde.
(Bir haritam vardı benim)

Böyle mi gelecektin Eylül? Farkında mısın,
Ne başka bir Sonbahara verdik bahçemizi.
Neler savrulmadı bilsen yapraklardan evvel!
Bu sefer ne olduysa biz insanlara oldu.
(Sulh bir hatıra oldu)
Neyleyim gönlümce değil bu olup bitenler.
(Ajans dinlerken)

İşte bunun için öyle bir memleket istiyor ki;

Kardeş kavgasına bir nihayet olsun.
(Memleket isterim)

Ve bazan şair bu sefalete dayanamıyarak dünyadan kaçmak ister şairin en çok sevdiği şiiri, "Robenson „ bu kaçış arzusunu anlatır.

Bahar şiirlerinde de aynı yaşamak sevinci var. Bilhassa " Bahar geliyor „ daki söyleyiş tarzı, bir bahar gibi insanın kanını kaynatıyor. Liselerde okutulan "Türkçe metinler„ e giren " Bahar sarhoşluğu „ aynı sevinci veriyor. Tabiatın verdiği şevk için de şair harbi ve insanlığın hâlini de unutmuyor ve bir mısrada neler duyuruyor.

Buğday ve ilâç yüklü gemilere.

Cahit Sıtkı birçok şiirlerinde elden giden gençliğine, kaybolan zamana yanar:

Gençlik böyledir işte, gelir gider.
. . . .
Ah o kadrini bilmediğim günler,
Koklamadan attığım gül demedi,
Suyunu sebil ettiğim o çeşme ,
Eserken yelken açmadığım rüzgâr!
(Gençlik böyledir işte)

Gençliği beyhude yere geçmektedir. Ve " dalgalar da aldığını geri vermiyor „ . O halde akıllı davranmak gerek:

Paydos bundan böyle çılgınlıklara;
Sert konuşmağa başladı aynalar,
. . . . .
Yaş ilerliyor... Artık geçti bizden;
Kişi ev bark edinmeli vakitken.
(Paydos)

Ve tavsiye ediyor:

Gününün kadrini kıymetini bil;
Balını almadan salma arıyı.
(Misafir adam)
Kadrini bilmek lâzım her açan gülün;
Şükretmek türküsüne daldaki her bülbülün!
(Yaşım ilerledikçe)

İlk şiir müsabakasında birinciliği kazanan ve kitaba ismini veren Otuz beş yaş şiiri ,, de aynı duygularla doludur.

Cahit Sıtkı'nın en kuvvetli tavaflarından biri de aşk şairliğidir. İşte Serenad, Desem ki, Aşk, Bir aşk hatırası, Sevdalı ve halk şiirin-

den feyzalan fakat onun gibi ancak güzel mısralar değil bir bütün - güzellik taşıyan Ferman sendedir... Serenad'ı aynen alıyorum:

S E R E N A D

Kimdir bana gülümsiyen yeşillik balkonundan?
Demek gecelerden sonra nihayet gün doğuyor.
Bir gülüşündür gençliğimi döndürdü yolundan;
Yanan şu alnım elinin gölgesiyle soğuyor.
Güzelsin ya, ne olursan ol girdin hikâyeme;
Çok değil evi barkı terkedip sana uyduğum,
Ancak sen tâzelikte gül yaraşır pencerene;
Uykusuz gecelerinde k o k u s u n u duyduğum.
İğil bak suya, ordadır güzelliğin gençliğin,
Sen gel beni dinle günlerimiz heba olmasın.
Yorgun başımı göğsünde, emniyette bileyim;
Artık taslarımız ayrı çeşmelerden dolmasın.

Bu " tas ,, imajına iki şiirde daha rastlıyoruz:

Nerden dolacak bu tas nerden?
(Korktuğum şey)
Her çeşmeden boş döner elindeki tas.
(Gün olur ki)

Cahit Sıtkıda cansıkıntısı, gariplik, yalnızlık da çok güzel ifade edilmiştir.

İşte cansıkıntısı :

GÜN OLUR Kİ

Gün olur ki ne gökyüzü para eder,
Ne deniz kenarı, ne bağlar bahçeler.
Gün olur ki ne kız, ne rakı ne şiir,
Hiçbirşey insanı sarmaz kandıramaz;
Her çeşmeden boş döner elindeki tas.
Gün olur ki çıldırmak işten değildir.

Ve işte yalnızlık, gariplik . . . Şimdiye kadar belki on defa neşredilen bir şiir:

GARİP KİŞİ

Bu akşam ilk olarak ağladım,
Bekâr odamın penceresinde.
Hani evbark ? Hani çoluk çocuk?
Ne geçti elime bu hayatın,
Meyhanesinde, kerhanesinde ?
Yatağım her gece böyle soğuk.
Saadet bu ömrün neresinde?

" Yoldaşlar ,, yalnızlıktan alayla bahseder. Rakılı şiirleri de yalnızlık ve kimsesizlikle doludur.

Cahit Sıtkıda az olmakla beraber çekip gitmek arzusu (Hergünkü), çocuk (Çocukluk) , ansevgisi de (Anacığım) vardır.

Cahit Sıtkı'nın şiirlerine kısa bir göz gezdirdik. Aldığım parçalardan da görüleceği üzere, dil çok temiz, söyleyiş fevkalâde ustalıklıdır. Cahit Sıtkı'nın rahat bir söyleyişi var. Nurullah Ataç'ın nesirde yaptığını, Cahit Sıtkı şiirde yapıyor: Ataç, cümleyi donmuş kalıplardan kurtarmağa çalışıyor, Cahit Sıtkı da hece veznini ölü olmaktan. . .

Cahit Sıtkı'yı sevinçle ve iftiharla tebrik ediyoruz. " Otuz beş yaşı ,, alın, okuyun; göreceksiniz ki siz de Cahit Sıtkı gibi bir şairimiz var diye iftihar edeceksiniz.

İzmit : 14—Ekim—1946

Naci KALPAKÇIOĞLU

(*) Otuz beş yaş (şiirler) Varlık yayını. Fiyatı 1 lira

Çekeceğim

İstemem artık sevgini ,
Ayrılık göstersin kendini ,
Böyle çekip gideceğim
Ben hergün dünya derdini

M. D.

Fındık işinde rasyonal çalışma

Yazan : *Kemal Peker*

İş görme bilgisi, iş artırma kabiliyeti bir ilim olarak ortaya atıldığı gün, hiç şüphe yok ki bunu yalnız İşten yetişmiş olanlar yapacak; bu, nazariyatçı usullerle olmıyacaktır.

Tecrübe ise, herkesin, hatalarına verdiği bir isimdir. İş hayatımızda bunun yeri yoktur; olmamalıdır da. . . İş'te kazanç işini bilenindir. Zamanda kazanç da bizim değil, İş'in ve iş sahibinin olduğuna göre, kimse aksini iddia edemez ki, iyi idare edilen bir (Büro) , iyi yürütülen bir işletmenin temel tedbiri olmaktan uzaktır. Fındık işinde ve ticaretinde de bu böyledir. Faaliyetin, hareketli ve plânlı, işletmenin ayarlı ve âzamî tasarruflu, satış ve mübayaaların düzenli ve üstün (Randıman) lı olduğu ve dünya piyasalarının umumi durumları daima göz önünde bulundurulduğu müddetçe işlerin (Normal) seyri takip etmemesi ihtimali çok azdır, denilebilir. İhracat hareketleri ve yollarında imkân ve müsaade vermesi, esas şartlardan biridir.

Fındık mevzuu, önce müstahsil, sonra da dış pazar işidir. İşletme faaliyetinin en uygun şekli de maliyet unsurlarının çok iyi hesaplanmış olmasına bağlıdır. İşin müstahsil cephesinden mütaalası şöylece hülâsa edilebilir:

Daha çok, daha ucuz ve daüstün üretme savaşında hız vermek, dünya istihsal (Rekor) nun geçme değilse de o seviyeye ulaşmak, fındığı bir mahsül olmaktan çıkarıp bir emtia olarak piyasaya sokmak dâvasının ilk hamlesini teşkil eder. Ticarî bakımdan, ihracatçı ve memleket cephesinden ise (Karekteristik) tarafları hemen hemen şunlardır:

1 — Pazar hareketlerinin devamlı ve sıkı takibi, müstahsil lehine piyasanın beslenilmesi. . .

2 — Fındık mubayaatında (Kalite) ve (Randıman) üstünlüğüne âzamî ehemmiyet verilmesi. . .

3 — Kurutma, kabuklu ihracatı, fabrikada iç ihzarı ve sevki işlerinin tanzimi; amelenin en iyi şekilde çalıştırılması imkânlarının araştırılması.

4 — Muhabere, muhasebe ve istatistik işlerinin sade ve çok mazbut esaslara göre düzenlenmiş olması.

5 — Günlük maliyette işletme, (Fop) ve (Sif) masraflarının muhtelif yıl vasatilerine göre hesaplanması.

6 — İş görme bilgisi ve iş artırma kabiliyetiyle (Aktif) hareket eden, az fakat seçkin bir (Personel) kadrosu.

7 — Az para, çok iş nazariyesi yerine, çok ve doyuracak para, fakat az ve seçkin memur istihdamının prensip olarak kabul edilmesi,

Piyasa, mubayaa ve (Fabrikasyon) işlerinin ana hatlarını da şöylece sıralıyabiliriz :

a) Mübayaa işleri :

Fındık bölgesinin, belli başlı merkezlerinden olan Trabzon, Gireson ve Ordu'da pazar faaliyetleri ve mübayaa usulleri biribirine uymaz. Trabzon'da bütün alım ve satımlar, Karadeniz'in örnek müesseselerinden biri bulanan (modern) borsa binasında yapılır. Toplu ve büyük miktarlar üzerinden muamele görür. Hariçte satış yapılması hemen hemen önlenmiş gibidir. Yapılanlar da şehir harici parekende suretiyle toplananlara inhisar etmektedir. Gireson'un ise mübayaa işleri ve usulleri tamamen bir hususiyet gösterir, burada alım ve satımlar Trabzon'da olduğu gibi münhasıran borsada yapılmaz, faaliyet daha ziyade haftanın dört gününde kurulan pazar mahallerinde yapılır.

Ordu bölgesinde yaş fındık üzerine satışlar yapılmaz. Bura müstahsili fındığı kuruttuktan sonra pazara indirdiğinden, vaziyet islâh edilmiş ve ileri götürülmüştür.

b) Kurutma, ihzar ve sevkiyat :

Mübayaa edilen malların (Randıman) ve firesinin hakikate uygun ve yakın tayin ve tesbit edilmesi ilerideki depo noksanlıklarına yol açacağından bu konuda çok hassas davranılması icap etmekle beraber, depoların noksan çıkmaması endişesine karşılık fire ve (Randıman) larda müstahsil aleyhine, müessese lehine gidilmemesi de bir memleket işidir.

Alımların günügününe kaydı, depo vaziyetlerinin sık sık kontrolünü kolaylaştırır ve bu devamlı kontrollardan elde edilecek faydalar da şöylece sıralanır :

1 — (Randıman) ve fire tahminlerinde isabet edilip edilmediği.

2 — Kurutma mahallerinde, tentelerde, fabrikada fındıkların iyi muhafaza edilip edilmediği.

3 — İşletmede, kırma esnasında değirmenin zayiat yapıp yapmadığı.

5 — İşlerde kullanılan ellerin tam bir âhenkle çalışıp çalışmadığı.

c) (Fabrikasyon)

Sergilerde değirmenlik hale getirilen kuru fındıkların kabuklu depolarına tartılarak verilmesi ve kırıldıktan sonra elde edilen malı, sıra iç, vurgun, kırık özürlü, pikolo ve ekstraların ni-

Devamı 31 inci sahifede

Gireson Şairleri

Yazan : *Şükrü Turgut*

Giresonumuz yaradılışı itibariyle gönülleri ferahlandıran, ruhları inceleten, büğüleyen bir durumdadır. Karadeniz kıyısının bu en sevimli dilberinin göğsünde bir çok şairler yetişmiştir. Bunların içersinde (Divan) ı olanda vardır. Fakat bu Divan, şairin] evinde kalmış tab edilmemiştir. Bu konu, konferans konusu olarak ele alınmış ise de Giresonumuzdaki bir tek gazete de bile devamlı ve ısrarlı bir yayın yapılmamıştır. (Ref'i) yi (Lem'i) yi (Celis) i hatta Türkiyemizde en ileri yazarlardan olup, Kızıl Sultanla mücadele eden büyük vatanperverler sırasında olan (Derviş Mehmet Hamdi) Duydukoğlunu, eserleriyle tanıyan kaç kişi vardır. Filhakika memleketimizde Gireson tarihi ve Gireson coğrafyası yazmak isteyan ve bu uğurda senelerdir çalışan kalem sahiplerimiz de yok değildir. Fakat harcanan ömre mukabil alınan randıman nedir, bunu bilen yok. Bir günün birinde bir tarih külliyatile karşılaşacağız, fakat ne zaman belli değil. Sayın Fahri Bilge Giresonda birçok vesikalar topladı, etütler yaptı. Hatta bir Rumca yazılmış Gireson tarihini Türkçeye çevirterek o muhteşem kitaphanesinin mutena bir köşesine yerleştirdiğini söyleyenlerde var. Buradan ayrılıyorken Giresona ait bir telif yapacağını da vaad etmişti. Ondan da hala bir ses çıkmadı Demek oluyor ki Fahri Bilgenin davası, vesikaları toplamak ve Giresondan çıkmakla sona eriyormuş. Bu birazda merhum hocanın (Yorgan gitti kavga bitti) hikâyesine benzemiyor değil. Muhterem Fahri Bilgeyi vazifeye davet ediyoruz. Ben şimdi bu yazımda İstanbul gibi en münevver şehrimizde yetişmiş, İstanbulda yüksek tahsil görmüş ve İstanbulda münteşir (Yirminci asır) ve (Zekâ) mecmualarında birçok şiirleri intişar emiş (Derviş Mehmet Hamdi) yi ve (Celis) müstearını kullanan (Sarı Mehmet oğlu Hasan) ı anmak istiyorum.

Mehmet Hamdi (1878 - 1912) Balkan harbine gönüllü olarak iştirak etmiş ve şehit olmuştur. Babası Hacıhüseyin mahallesinden Duydukoğlu Ömer Hanefi efendidir. Annesi kale mahallesinden Halil efendi oğullarından Emine hanımdır. İlk tahsilini Giresonda, idadi tahsilini Trabzon idadisinde yapmıştır. Sonra İstanbula giderek hukuk tahsil etmiş, son sınıfta iken Kızıl Sultan tarafından tevkif ettirilerek bir zaman İstanbulda hapsedilmiş sonra kalebend olarak Sinoba gönderilmiştir. Hürriyetin ilânında hapisten çıkan Mehmet Hamdi Samsuna gelerek matbuat hayatına atılmış bir zaman sonra Giresona gelmiş ve karadeniz gazetesini tesis ve senelerce neşriyatına devam ettirmiştir.

Yazdığı şiirlerden elimize geçenleri aşağıya naklediyoruz.

Pabesteyi dam olduk ise murgu seher var,
Vaz geçmedik arzuyu gülistanı vatandan,
Mihnet zedeyiz sine ber enduhu ferağız
Efsus arayan kalmadı yaranı vatandan

Sinop

Ne var bende benlikten şu cismi natuvanımda,
Birer asarıdır her varlığın ol Rabbi âlânın.
Dururkan böyle bürhanı mücessem pişi çeşminde,
Nasıl artar gönülde ikbali dünyanın.

Sinop

Gönlümüz mail değildir kimsenin ihsanına,
Bir âsa bir hırka bir post kâfidir bize,
Geçmişiz her matlabından bu vücud ikliminin,
Hazreti Mevlâ gibi bir dost kâfidir bize

Sinop

Gazel

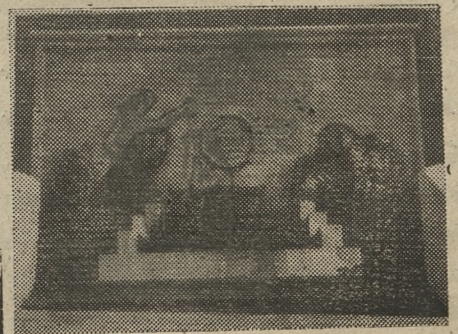
Tânedenler ne bilir nalevü efganımıza
Mahrem olmaz dili nâ pühteler erkânımıza,
Göreli gamzei mestanei dildarımızı,
İşledi aşkı muhabbet oku tâ canımıza.
Düştük âvare siyehbaht ve perişan ahval,
Kalmadı takati dil ateşi isyanımıza,
Yanalım ah edelim, ağlıyalım subhu mesa,
Gidelim yüz sürelim hep deri cananımıza.

Gazel

Kıblegâhı âşıkın güncinei irfan olur,
Katrai şebnem içinde muhtefî umman olur,
Safhai idrake tersimi hayali yâr eden,
Sanatı kudret nümayı halika hayran olur.
Şuleyi sevda fezası dilde bir gül çehrenin,
Ehli hâle baisi takviyeti iman olur.
Aşkı tarif eylemek mümkün değil bigâneye,
Sermedî bir neş'edirki sinede pünhan otur.
Tatmayan inkâr eder zevki meyi mestaneyi,
Meşrebi rindaneye her yerde bin bühtan olur.
Sevmeyen mahbub sırrı hilkati fehmeylemez,
Aşıkın sevmek ulüvvü şanına bürhan olur.
Peyikâbı iftigâra düşmeyen biçarenin
Hissei feyzü kemali her zaman noksan olur.

Bu incilerin bahasını takdir etmeyi ve üzerinde incelemeler yapmayı salâhayetlilere bırakmeyı münasip gördüm.

Şükrü Turgut

GÖZLERİN

Beni sarhoş eden bir edası var gözlerinin.
Bilmiyorum,
Onlarda uzak ve sıcak bir iklimin
Şevetli havası mı esiyor.
Yoksa gözlerin, bir aynası mıdır sadece
Deniz kokan ruhunun
Yoksa sevgi denen ateşin bir şulesi midir ?
Gözlerinde parıldayan !
Bilmiyorum .
Fakat görüyorum ki
Herşeyin yeşil bir sükûn içinde yıkandığı
Âsude bir cenneti var gözlerinin . . .
Ve ben,
Kendimi insanlık ve dünya hüzünlerinden
uzakta görmek,
Yemyeşil bir hayal âleminin
Derinliklerinde kaybolmak istersen.
Gözlerine bakıyorum
Bana öğle uçsuz bucaksız ,
Öyle derin
Geliyor ki gözlerin . . .
Ilık rüzgârların sarhoş ettiği
Bir âvâre martı gibiyim.
O yeşil gözlerinin dalgalı denizinde.

Âkil AKSAN

ALÇAKBEL'e HASRET

Dağları bülbüllü güllü meşeli
Dağlarında öten kuşlar neşeli
Bahçeleri vardır mor menekşeli
Sende geçti benim çoçnkluk çağım
Gözümün önünde tüter çardağım. (1)

Alçak belde güzel yaylan var senin
Gür ormanlarında ceylan var senin
Derdin ne başında duman var senin
Sende geçti benim çocukluk çağım
Sünbüllü yaylanda yaylıyacağım

Kar yalağı (2) şarlar buzlu suların
Oda düzü (3) güzel olur baharın
Burada otlar şen kuzuların
Sende geçti benim çocukluk çağım
Yine tüter Alçak belde (4) ocağım

(1) — *Keş kurutmiya mahsus dört direk üzerine yapılmış düz çardak*
(2) — *Alçakbel yaylasının karşısındaki ufacık çağlıyan dere*
(3) — *Alçakbel yaylasının pınar başındaki düz çayırlık*
(4) — *Tirebolunun Tekke köyü yaylası*

Ali Osman TAN

Fındık işinde rasyonel çalışma

Baştarafı 27 inci sahifede

zamname esaslarına uygun olarak tasniflendirdikten sonra hakiki (Randıman) la çeki pusulalarında gösterilmiş olan tahmini (Randıman) miktarları kontrol edilmek suretiyle maliyetin düzenli bir duruma konulması imkânları temin edilmiş olur.

Seçilen fındıklardan çıkan çürük içler, mübayaa sırasında (Randıman) harici bırakılmış olmasından tartıya ilâve edilmemesi lâzımdır. Çürük ve kabuk satışı, işletme masraflarının müteferrik kısmına matlup verilir.

Kemal PEKER

Ata, ölmedi ölmez !

10/11/1946

İndi bütün bayraklar bugün gene yarıya,
Al, kırmızı çehreler gene döndü sarıya.

Gene büründü Türklük büyük millî yasına,
Gene ağlıyor cihan Türklüğün Atasına,

Dinmiyor, kurumuyor gözlerden akan yaşlar,
Kederli bütün kalpler, hüzünlü bütün başlar.

Fakat her Türk gönlünde şu imanı taşıyor:
Ata ölmedi ölmez, o kalplerde yaşıyor.

BURHAN SUNAR

1947 Yılı C. H. P, Sanat mükâfatı

Piyes Müsabakasına Katılma Şartları

1 — C.H.P. Sanat mükâfatı piyes müsabakalarına katılmak isteyen piyes yazarlarının eserlerini 1947 yılı Ocak ayının 15 ine kadar Cumhuriyet Halk Partisi Genel sekreterliğine vermiş olmaları veya bu eserleri bu tarihe kadar teahütlü olarak postayla göndermiş bulunmaları şarttır.

2 — Eserler eğer basılmış değilse, kâğıdın yalnız bir yüzüne yazılmış olmalı ve iki nüsha olarak gönderilmelidir.

3 — Müsabakaya 1940 yılından sonra yazılmış ve basılmış veya basılmamış, oyanmış veya oyanmamış yanlız telif eserler kabul edilecektir.

4 — Gönderilen eserlere rumaz konmıyacak. sahiplerinin açık isim ve adresleri bulunacaktır.

5 — Müsabakada birinci gelene 3.000 ikinci gelene 2.000 üçüncü gelene 1.000 lira mükâfat verilecektir.

6 — Eserleri tetkik edecek jüri heyeti C. H. P. Genel Sekreterliğinin müracaatı üzerine İstanbul ünüversitesi, Ankara Dil tarih ve Coğrafya fakültesi, Devlet konservatuarı ve İstanbul şehir tiyatrasundan seçilecek 3 er zat ile C. H. P. Genel Sekreterliği tarafından bu alanda tanınmış şahsiyetler arasından doğrudan doğruya seçilecek 3 zat tan müteşekkil olacaktır.

7 — Müsabaka neticesi 23 şubat 1947 Pazar günü ilân edilecektir.

Sonu 40 ıncı sahifede

TAMZARA

Tamzara, mahallî bir türküdür. Ben onbeş senedenberi bu türküyü söylerim. İçimde, bütün diğer türküler eskir; o eskimez. Onbeş senedenberi değişmiyen pekaz şeyim kalmıştır. Bunların başında Tamzara gelir.

Bu havada ne bulduğumu, onda diğerlerinden farklı olarak neyi sevdiğimi, soranlar çok olmuştur. Hiçbirisine doğru bir cevap veremedim. Ben de bilmiyorum. Yıllarca ağzıma sakız gibi yapışıp kalan bu dümdüz rağmenin üstümdeki sırrını, nasıl izah edeyim. Bu sadece halkın engin ruhunu aksettiren türkülerin büyüleyici tesiri de değil, başka birşey.

Tamzara bir türküdür.. Tamzara, iki yoldur, diye başlar ve ardından insanın önüne sıra sıra dağlar dikilir, yollar uzanır, gurbet çıkar. Bir tohumun olgunlaşması, bir gülün dalda açması gibi, yapmacıksız zorakisiz, fakat insanı deli edecek kadar mükemmel bir inşa içinde, daha neler... Neler...

Bu yüzden ona sadece bir türkü demeğe dilim varmıyor. O bizden ziyade tabiata yakışan bir eser. Sanki evvelden mevcuttu. Bunun için, yerine göre, köpüklü bir su gibi akar, bir çiçek gibi kokar, gözleri doyurur ve kulaklara dolar. Bahçeler içinde dallardan süzülür.. Körkütük haz olduğu saatler vardır. Güneş gibi ısıtır. Rüzgâr gibi serinletir.

Hayır, hayır, işi berbat bir edebiyata dökmiyelim. İnsan oğlu maksadını kıvıramadığı zaman; işi şaklabanlığa döküyor. Halbuki Tamzaranın en hafif edebiyata bile tahammülü yoktur. Kendi kendine yeter. Onu anlamak için dinlemelisiniz. Çalgılı da olur, çalgısız da.. Ama; mutlaka çalgı isterseniz, yanına bağlamayı da katın. Sırtüstü uzanın. Kulaklarınızda, Tamzara, kirpiklerin'zin arasından gökyüzüne, kuşlara, ağaçlara bakınız.

Bakınız, dünya, eski dünyaya benziyor mu?

Namık Senih MAYDA

YOLCULUK

Şeref Aydoğan'a

Vapur son düdüğü çaldı.
Herkeste bir heyecan, bir telâş
Kimi gülüyor,
Kimi ağlıyor;
Kiminin gönlünde keder,
Gözünnde yaş.

Yolcular uğurluyorlar
Uğurluyanlarını;
"Güle güle„ diyorlar
Uğurluyanlar yolcularına.

Vapur istim saldı,
Vapur demir aldı.
Gurbet geride kaldı,
Sıla ilerde;
Sıla geride,
Gurbet ilerde.

Kimi karısını düşünüyor şimdi,
Kimi çucuklarını;
Kimi geride bıraktıklarını,
Kimi sılasına kavuşmanın
Vereceği hazla
Bir türkü tutturmuş,
Kimi bin nala
Başından geçenleri
- Bire bin katarak -
Hikâye ediyor.
Kimi "tam on senedir gurbetteyim,,
Kimi "o da birşey mi beyim ? ,,
"ben tamam yirmi yıldır,,
"ayrıyım ocağımdan,,
diyor.

Kimi hayale dalmış
Denizi seyrediyor.
Kimi ekmek,
Kimi yemek
yiyor.

Dudaklarımda bir senfoninin
Son bestesi,
Kulaklarımda anamın, karımın
Ve çocuklarımın
"Güle güle,, sesi;
Gözlerimde yaş.
Yavaş yavaş
Uzaklaşan
Vapurun güvertesinde,
Rüzgârın saçımı dağıtmasına
Aıdırış etmiyerek;
Gittikçe kaybolan sılama bakıp
Gurbete gidiyorum.

Burhan SUNAR

Manzara

. . . Nerdeyse başlayacak
Olanca ihtişamıyla gece.
Halbuki senin
Az önce gıcır gıcır düşünen kafan
Atan yüreğin
Yaşamak içindi sadece.
Şimdi yorgun bile değilsin,
Gergin ve kalın dudaklarınla
Yarı ağlıyor, yarı gülüyor gibisin.
Kan sızıyor ensenden hâlâ
Paramparça gömleğin . . .
Yavaş yavaş soğuyor
Kan ter içinde kalmış vücudun
Olgun bir Hint cevizi yuvarlandı
Tâ yanı başına.
Rüzgâr saçlarını dağıtıyor.
Cıgaranı yakmıştın;
— Düşmüş dudaklarından —
Ne gülmek,
Ne düşünmek,
Ne ağlamak . . .
Gerçi duyulmuyor sesin,
Buna rağmen
Sıkılmış yumruklarınla sen
—Solgun benizli Cavalı kardeş—
Harikûladesin

Hilmi S. ARTAN

TEKRAR

Oradan esiyor bu rüzgâr,
Bu şarkıyı sen mi söylüyorsun.
Bulutlar o günümüzden
dönüyor
Tanıdık kuşlar uçuyor
üstümden
Gene gelmiş buluşma saatimiz
Ağaçlar sevdiğin gibi,'
Yalnız bu üzüntüm . . . .
Ne kadar başka eskisinden .

Nahid Ulvi AKGÜN

RUHANÎ ŞARKI

Jan Maragall (*) den

Dünyan hakikaten güzelse Allahım,
Ona sulhun gözleriyle baktığımızdandır,
Ahretinde bize bundan fazla ne verebilirsin?
Benim kıldığın bu vücut, bu gözler
Ve daima çarpan bu kalp yüzünden değil mi kıskançlığım!

Ölümden korkuyorum Allahım !
Dağların üstünde bu maviliği,
Daima parlayan güneşi ve sonsuz denizi
Bana başka nasıl gösterebilirsin.
İnsan diyorsun, İnsan biz kullarına;
Tahayyül ve ümidin ölçüsü olanlara,
İşte ben bütün fenâlığım içinde bile
Bağrıma basmak istiyorum dünyayı,
Ebedî vatanım addediyorum toprağı.
Orada günahlarımı bağışlamaz mısın ?
Orada göğü ve yıldızları görüyorum,
İnsan yarattın beni. Seviniyorum.
Fakat bilmeliyim diyorum, bilmeliyim
Sebepsiz yolculukların sırrını
Sana uzanan duaların âkıbetini.

Çeviren : Hikmet UMUR

(*) İspanyol şairi (1860 - 1911)

Sonbahar

Artık yaz da bitmekte,
Göçmen kuşlar gitmekte.
Rüzgârın ıslıkları
Ruhları titretmekte.
Yaprağı döktü bağlar,
Çobansız kaldı dağlar,
Dereler çağlayamaz
Bu yarayı kim sağlar?

Kalmadı hiç bir çiçek,
Ağaçlar oldu köçek,
Bahar gelse yaz gelse,
Tarlada buğday biçsek.

Ş. KARAHİSAR

Tetkikler :

Ansiklopedi

Son beş altı yıl içinde basınımızda bereketli bir ansiklopedi yayımı başlamıştır. Üçü Milli Eğitim Bakanlığı, dördü şahıslar tarafından çıkaılrmakta olan yedi ansiklopedi kültür, bilim, fikir ve san'at dağarcıklarımızdaki boşlukları doldurmaktadır. Bu münasebetle bu yazıda « Ansiklopedi nedir? » sorusu cevaplandırılmakta, ansiklopedinin tarihi belirtilmekte ve önemli Batı ansiklopedileri incelenmektedir.

Yazan : *Ali Avni ÖNEŞ*

Bugün bütün beşerî bilgilerin hepsini içinde toplıyan eserlere ansiklopedi (*)diyoruz. Bilimler birbirleriyle olan ilgi ve bağlılıklarına göre metodlu ve rasyonel bir düzenle tansif edilirler. Ansiklopedi herhangi bir sözlükten farklıdır. Çünkü sözlüklerde ele alınan konu hakkında ancak lûzumlu olan umumî bilgi ve üstün körü bir fikir verilir. Ansiklopedilerde ise her konu bütün şümulüyle, bütün incelik ve özellikleriyle göz önüne serilir, köklü bir fikir verilir ve tam bir hükme varılır. Böyle umumî ve evrensel ansiklopedilerden başka yalnız bir veya birkaç bilim grubunu içine alan hususî ansiklopedilerde vardır. Onlarda ancak esas konuyla ilgili maddeler alınır ve asıl maksada uygun yönleri aydınlatılır.

Bu evrensel eserler için " Ansiklopedi " terimi XVI ncı yüzyılın ikinci yarısından sonra kullanılmıya başlanmıştır. Fakat bu terim ve bu tür eserler eskiçağlarda da mevcuttu. Onun ilk kullanan Lâtin retörü ' uintilianus'tür (M. S. I. inci yüzyıl.) Q .

Eski Yunanlı ve Romalıların ansiklopedi dediği, her okumuş gencin amelî hayata atılmadan veya kendinin hususî bir etüde vermeden önce sahip olması, her aydının mutlaka bilmesi gereken umumî malûmatların heyeti mecmuasıydı. Bunlar da dilbilgisi, musiki, hendese, astronomi ve cimnastikten ibaretti. Sonra, V inci asır Lâtin muharrirlerinden Marcianus Capella tarafından sayısı yedi olarak tesbit edildi: Dilbilgisi, diyalektik, retorik, hesap, hendese, musiki, ve astronomi.

İlk ansiklopedik esere gelince, bunu bazan Yunan filozofu Democritos'un hocası Leucippos'un, bazan da bizzat Democritos'un yazmış olduğu söylenirse de ansiklopedi kelimesinin eski anlamına uygun ilk eser olarak Lâtin şair ve bilgini Varro'nun *Disciplinarum libri IX = ilimlerin kitap-* isimli külliyatıyla Marcianus Capella-nın *Satiriçon'u* kabul edilir. Ayrıca Varro'nun arkeolojiye dair *Rerum narum et divinarun = insanî ve ilâhî şeylerin geçmiş zamanı* adlı kitabı ve Plinisus'ün *tabiat tarihi* hususi ansiklopedilerin en eski örnekleridir.

Ortaçağlarda hakiki ansiklopediler yazılarak bütün bilimleri tek bir eser içinde toplamıya ve devrin felsefî düşünüş ölçüsünce onları umumî görüş noktalarına bağlamıya çalışıldı. İsodore de Seville'in (600 yılına doğru) *Originum seu etymologiarum libri* XX = *Menşelerin veya iştikakların kitapları* xx = isimli külliyati, Alman bilgini ve ruhanî reisi Raban Maur'un (785-856) *De universo* = kâinata dairi ve bilhassa, onüçüncü yüzyıl Fransız Dominicain papazlarından Vincent de Beauvais'nin 1260 a doğru yazmış olduğu *Speculum majus —geniş (Büyük ayna* ortaçağın en iyi ansiklopedik eserleridir. İsimlerinden de anlaşıldığı gibi bunlar zamanın ilim dili olan Lâtinceyle yazılmışlardır.

Matbaanın icabı ve matbaacılığın yayılmasıyla Rönesans devri boyunca da bazı ansiklopediler çıkmıştır. Ringelberg'in *Cycploaedia* (Bâle, 1559) Scalish'in *En eyelopaedia*'sı (Helborn 1620) felsefî düşünüşten mahrum, orta değerde eserlerdir. Tasnif de çok kusurludur. Zaten bütün bunlara şimdiki anlamına uygun birer ansiklopedi diye bakamayız

İlk hakikî ansiklopedist olarak, *De dignitate et augmantis scientiarum- Bilimlerin değeri ve çoğalması üzerine* isimli kitabıyla bilimlerin tasnifi usulünün temellerini atan meşhur Bacon kabul edilir. Fakat ne çağdaşları ne de hemen arkasından gelen halefleri onun ilkelerini geliştirip yaymamışlardır. Almanyada bazı teşebbüsler yapılmışsa da sonuçsuz kalmış, buna karşı Bacon'un yarttığı hareketin Fransada devam ettiği, bir şaheserler kendini göstermiştir. Bu, Diderot ile Alembert'in birlikte hazırladığı *L' Encyclopedie ou Dictionnaire raisone des arts et des metiers - Ansiklopedi veya bilimlerin, sanatların ve mesleklerin muhakeme edilmiş lûgatı* isimli muazzam aserdir. Bu hakikî anlamına uygun ilk ansiklopedinin çıkışı pek de kolay olmamıştır.

- Sonu gelecek sayımızda -

[*] Fransızcada Encyclopedie şeklinde yazılan bu kelime Yunancanın en : içinde; kuklos : çember [daire] paiedeia : öğretim kelimelerinden yapılmıştır.

GİRESON

İlkbahar'da Gireson
Yeşilliğe bürünür,
Seyredince uzaktan ,
Göze ne hoş görünür .

\+

İki sevimli tepe
Almış onu araya ,
Solunda güzel Dikmen ,
Sağında Gedikkaya.

\+

Ey güzellik diyarı
Ey yemyeşil Gireson !
Bizi de al koynuna ,
Bize sevinç, neşe sun .

Temel ALADINLI

FIKRA:

Mavi Boncuk

Birden fazla kadınla evlenmenin caiz olduğu devirde köylünün biri çalıştırmak maksadiyle dört kadın alır. Bunların herbirine öbürlerinden habersiz olarak bir mavi boncuk vererek:

— En çok seni sedviğim için bunu veriyorum, sakın ötekilere söyleme der.

Artık tarlada çalışırken biraz gevşeme başlayınca köylü

-- Haydi mavi boncuklum göreyim seni! Dedi mi kadınların dördü de daha canla başla kazma sallamıya başlarlar.

A.A.

Türk Edebiyatında Hikâye

Yazan : Naim TİRALİ

Fikir adamlarımızın Garp kültürü ile yakından teması, Gülhane Hattı Hümayununu takip eden yıllarda başlar. Memleketimizde edebiyatın cemiyetle sıkı rabıtası olan bir güzel san'at şubesi diye kabul edilmesi de bundan sonradır. Sosyal işlerde daima önemli tesirleri olan tiyatro, roman ve hikâye gibi edebî nev'ileri denemeye kalkışan Tanzimat Edebiyatı'nın ilk mümessilleri "bililtizam lisan-ü avam üzere„ yazarak halkla doğrudan doğruya temasa gelmek gayesini güdüyorlar, daha ziyade içtimaî kalkınmayı sağlamak için de didatik eserler veriyorlardı. Bu yüzden, memlekete yeni bir anlayış sokmağa çalışan Tanzimat Edebiyatı'nın ilk mümessillerinde mükemmel denebilecek esere rastlanmaz. Ancak muayyen bir tekâmül safhası sonunda, daha öncekilerin attıkları temel üzerinde nisbeten eksiksiz eserlerin yükseldiği görülür. Bizde. bu tekâmül safhasını takip ederek, Garptaki şeklini en genç bulan Frenklerin "nouvelle„ dedik'eri hikâyedir.

Edebiyatımızda hikâyeciliğin ilk ve gerçek mümessili Sami Paşazade Sezai beydir. Ondon önce, Ahmet Mithat Efendi ile Recaizade Mahmut Ekrem Beyin, hikâye tarzında bazı eserleri neşrolunmuşsa da, bunlar konuları ve kuruluşları bakımından birer (nouvelle) olmaktan uzaktırlar.

Sami Paşazade Sezai beyin, Alphonse Daudet'den bir hikâye tercümesiyle, beş tanede telif hikâye ihtiva eden kitabının ismi "Küçük Şeyler„dir, 1890. Eserin mukaddemesinde, hikâyenin fantastik vak'aları anlatmakla değil, gözlemler neticesinde elde edilen malûmatla ve insan ruhun tahlil ederek yazıcılığını söyliyen muharrir, ayni zamanda diğer tanzimatçı ediplerin hikâye namıyle ortaya koydukları eserlerin hikâye sayılmıyacağını da açıklamış oluyordu. (Küçük Şeyler) deki hikâyelerde hakiki hayat sahneleri anlatılmaktadır. Ekserisi realist bir san'at görüşünün mahsulüdür.

Sami Paşazade Sezai Beyden sonra hikâye, Edebiyatı Cedide muharrirlerinin elinde daha mütekâmil bir şekil aldı. Servetifünun mecmuası etrafında toplanan yazıcılar hikâyeyi benimsiyerek daha geniş imkânlarla barıştırdılar. Teknik ve muhteva bakımından daima mükemmele doğru giden hikâye okuyucu tarafından aranmıya başlandı. Mecmua ve gazetelerin hikâye sayfalarını dolduran muharrirlerin hikâye kitapları tabedildi. Halit Ziya, Mehmet Rauf, Hüseyin Cahit ve Ahmet Hikmet'in yazdıkları hikâyeler edebî değer taşıdıkları gibi, kemiyet itibarile de azımsanmıyacak bir yekûna baliğ oluyorlardı. Halit Ziya'nın dokuzu mütecaviz, Ahmet Rauf'un on iki, Hüseyin Cahid'in üç, Ahmet Hikmet'in de iki hikâye kitabı vardır.

Bu hikâyelerin çoğu, müslim veya gayrı müslim, İmparatorluk tabaasının zahiren önemsiz görünen ruh maceralarını anlatıyor ve içtimaî durumlarını aksettiriyordu. Ahmet Hikmet Müftüoğlu yazdığı iki hikâye kitabında) Hâristan ve Gülüstan ile Çağlayanlar) diğerlerinden başka bir cephe arzeder. İlk kitabı Fransızca bir eserden aynen alınmadır. Çağlayanlar ise, Türkçülük cereyanının tesiri altında yazılmış olan millîyet i hikâyelerden müteşekkildir.

Edebiyat - ı Cedide dışında kalan muharrirlerden hikâye sahasında eser veren yalnız Hüseyin Rahmi Gürpınardır. Hikâye nev'inin daha geniş halk tabakası tarafından okunmasını sağlamış olan Hüseyin Rahmi Gürpınar da, Halit Ziya Uşaklıgil gibi on adede yakın hikâye kitabı neşretmişiir. Hüseyin Rahmi Gürpınar, Edebiyatta (sıhhatı ziynete tercih) eden bir muharrirdir, bilhassa hikâyelerinde, romanlarında teknik kusurlardan da kurtulan Hüseyin Rahmi, memleket insanını, çeşitli âdetlerimizi, bilhassa İstanbula ait özellikleri, hikâyelerinin dar çerçevesi içine sığdırarak reel bir ifadeyle, daha derli toplu bir şekilde aksettirmeğe muvaffak olmuştur.

Fecri Âti Edebiyatı yazarları arasında, Refik Halid ve Yakup Kadri gibi zamanımızın da meşhur muharrirleri, hikâye kitapları neşretmişlerdir. İkisi de birer üslûpçu olan muharrirlerden bilhassa Refik Halid'in hikâye sahasındaki çalışmaları daha verimli olmuştur.

Fecri Âti'den bugüne kadar yetişen hikâyecilerin sayısı, şüphesiz ki pek kalabalıktır. Ve bu arada şöhretini hikâyelerile temin eden Ömer Seyfeddin ile karşılaşırız. Çeşitli mevzular, onun tahlil ve tasvire pek de ehemmiyet vermeyen kalemiyle Türk hikâyeleri arasına karışmış, yurdumuzun bütün sakinleri, kinleri ve kavgalariyle Ömer Seyfettin'in hikâyelerinde yer almıştır. Gün-

lük hayattan parçaları alaycı bir üslûpla anlatmasını bilen muharrir, çocukluk hâtıralarında fevkalâde hassastır. Makedonya hikâyelerinde koyu bir millîyetçidir. Şunu teslim etmek lâzımdır ki, Ömer Seyfettin büyük hikâyecidir, fakat üstün bir san'atkâr değildir. O, hikâyeciliğimizin tabii seyrinde lâzımgelen adımı atmış ve bu yolda ilerisi için çok faydalı olmuştur. İşte bu kadar.

Ömer Seyfettin'den başka, Halide Edip, Reşat Nuri ve Peyami Sefa da hikâye yazmışlardır; fakat hiçbirisi hikâyede sebat etmemiştir.

Son yıllarda ölen Sadri Ertem ile Kenan Hulûsi de hikâye kütüphanemize birçok kıymetli eser bırakmışlardır. Bilhassa Kenan Hulûsi'nin evvelâ bir mensureden farksız olan hikâyeleri, vaktile teknik olgunluklarını da idrak ederek Kenan Hülûsi'ye en iyi Türk hikâyecileri safında yer kazandırmışlardır.

Bugünkü hikâyecilere gelince şöhretlerini yapmış olan: F. Celâlettin, Ahmet Hamdi Tanpınar, Sait Faik Abasıyanık, R şat Enis, Sabahattin Ali, Kemal Bilbaşar gibi imzaların yanı sıra, büyük bir sabırla aynı yolu takip eden Samim Kocagöz, İhsan Devrim, Cahit Sıtkı, Umran Nazif, Ahmet Naim Çıladır, Cavit Yamaç, Oktay Akbal, Zahir Güvemli, Besim Akımsar, Tuğrul Deliorman, Orhan Kemal, Halil Aytekin, Faik Baysal, Şemsettin Kutlu, Zeynel İlhan, Şahap Sıtkı gibi daha birçok hikâyeci ismi saymak kabildir. Genç hikâyecilerin ekserisi mevzuu ikinci plâna atarak, tahlil ve tasvire önem vermektedirler. Bu, edebiyatımız hesabına sevinilecek bir hâdisedir. Hikâyeciliğimizin son yıllarda kaydettiği inkişafı, hakkıyla mütaleâ ederek bitaraf hükümler vermek için, şimdilik vakit erken sayılmalıdır.

Naim TİRALİ

Hevesliler:

EĞRİBEL

Beyaz bir örtüdür açılmaz sisin,
Fırtına, boradır kükriyen sesin,
Ruhları çoşturan yanık türküsün;
Dondurur korkulu yelin Eğribel.

* * *

Dumanlı tependen geçmez güzeller,
Soğuk sularından içmez güzeller,
Senden geçtik aldı bizi yâdeller;
Sanki süt köpüğü selin Eğribel.

* * *

Suların sesinde bir masal saklı,
İlkbaharda süslü, başı duvaklı
Kuzular yıkanır karalı, aklı;
Elleri kınalı gelin Eğribel

Mehmet ER

C. H. P. Sanat Mükâfaatı

— *Baştarafı 32 inci sahifede* —

8 — Müsabakada derece kazanan eserleri bastırmak, Halkevlerinde ve halkodalarında temsil ettirmek hakkı C. H. P. Genel Sekreterliğine ait olacaktır. Yazarı isterse eseri Halkevi dışında temsil ettirebilir.

Tarihten Fıkralar

Avgustos Hasta

Bir kır evinde hasta olarak yatan Avgustos (Ogüst) geceleri durmadan kötü kötü öten baykuş sesinden çok rahatsız oluyordu. Kendisini bu musibetten kurtarmalarını söyleyince kuş avlamakta mahir olan bir asker büyük mükâfat umarak hayvanı canlı bir halde yakalayıp getirdi. Avgustos bin altın ekü (bir roma parası) verilmesini emretti. Fakat bunu az gören asker "Yaşaması daha iyidir,, diyerek baykuşu salıvermek küstahlığında bulundu. İmparatorun ne kolayca kızmak huyu değişmiş ne de intikam almak kudreti eksilmişti. Bununla beraber Avgustos bu harekete sessizce tahammül etti ve adamı cezasız olarak koyverdi,

Çiçeronun ölümü

Tribunuslar gelince Çiçeron, düşmanı olan Antonius'u kızdırmamak için Romadan ayrıldı. Bir gemiye bindi, fakat ya muhalif rüzgârların zorlamasından veya geminin yalpasına dayanamadığından geri dönmek mecburiyetinde kaldı. Artık hayattan bezginlik duyarak kaçmaktan vazgeçti. Denizden çok uzak olmayan vi! âsına dönerek:

— Çok defa kurtardığım vatanımda öleceğim! dedi.

Lâtinceden Çeviren

Ali A-ni ÖNEŞ

HEVESLİLER :

AKAN TÜRKLÜK

Altaylardan taşarak Anadoluya aktık,
Keskin kılıcımızla yan bakanları yaktık;
Afrika ve Avrupa bizim sömürgemizdi,
Ve daha düne kadar den'zler kölemizdi.

Kalmadı o yerlerden elimizde bir tutam;
O gündü ufuklarda parladı güneş Atam.
Bir a da yükselerek yine gün gibi doğduk
Can varen ışık gibi karanlıkları koğduk !.

Türküz gök gibi gürler, şimşek gibi
çakarız.
Çağlıyarak, coşarak seller gibi akarız,
Öyle bir varlığız ki dağ taş demez aşarız
Biz cihana Türk geldik Türk olarak y ş r.z!

Cihanın kilidini elimizde tutarak
Tarihten hız alarak, tarihe hız katarak
Yürüyoruz yeniden doğan günün izinde,
Atatürkün ardında İnönünü izinde.

İbrahim ÖZDEMİR

Fiatı 25 Kuruş